

**Vinko Möderndorfer**

# **EVROPA**

*drama s tezom, žestoka blasfemična farsa, poetična burleska,  
teška evropska mòra i mnogo više*

(Prevedla: Bilijana Zikić)

PETER: Ko si ti i šta hoćeš?

PUTNIK: Putnik namernik, koji je zalutao!

JACINTA: Dobro došao, putniče namerniče!

PETER: Kuda si lutao?

PUTNIK (*skoči preplašen*): Zatvorite prozor, zaključajte vrata! Čitav kraj je pun crnih senki i aveti!

Ivan Cankar, *Sablazan u Šentflorijanskoj dolini*,

II čin, X scena

U životu se pojavljuju

**Maks**

**Gazda**

**Stanko**

**Irena**

**Filozof**

**Klošar**

**Kamiondžija**

U košmaru se pojavljuju

**Mama Majda**

**Anđeo**

**Župan**

**Župnik**

**Župnikova kuvarica**

**Kafedžija**

**Putar**

**Kamiondžija**

**Kamiondžijina žena**

U mòri se pojavljuju ista lica kao u životu (mogu ih igrati isti glumci)

**Gazda** u životu, **Župan** u košmaru

**Stanko** u životu, **Putar** u košmaru

**Filozof** u životu, **Župnik** u košmaru

**Irena** u životu, **Irena** u košmaru

## 1. Podstanarska soba

*Maks u krevetu. Pokriven do glave.*

**MAKS:** Zima. Oštra zima. Poplave. Na sve strane. Evropa pod vodom. Evropa pod snegom. Veje i kiša pada. U isto vreme. Hladno mi je, stalno sam u krevetu. Gazda zavrnuo grejanje. Ne mogu ni da čitam, bar da me ogreje plamen književnosti. S vremena na vreme izađem da se ugrejem u nekom kafiću. Ulazim kao da nekog tražim, onda sedim ko da nekog čekam. Kad konobar pita šta želim, odgovaram: *Čekam drugara, pa ću naručiti.* Ali drugara, naravno, nema. Drugara odavno nema. Kad konobar treći put priupita, ustajem i odlazim. U drugi kafić. I opet isto. Zlo je što me već svuda znaju. Kao mušteriju koja nikad ništa ne naručuje, koja čeka drugare kojih nema. Znaju me kao mušteriju bez para. U nekima sam i radio. Kao povremeni konobar. Neki vlasnici kafića su me plaćali, drugi nisu. Radiš, radiš, radiš, a dobiješ samo akontaciju. Deset odsto. Onda pozovu obezbeđenje i 'ladno te isteraju. Bez povoda. Ili razlog izmisle. *Previše čaša je razbio. Bio je prespor, neljubazan...* Ovo sam tamo naučio: Odlaziš da se ugreješ kad je hladno. Nekad sam ja takve izbacivao na ulicu, sada drugi izbacuju mene.

*Tišina. Maks u krevetu. Pokriven do glave.*

**MAKS:** Radio sam na pumpi, onda u školi, zamenjivao sam trudnicu, pa u kafićima, i novine sam raznosio, ali više nema štampe, samo internet, klik, i evo vesti, izumiru raznosai novina, izumiru i štampari, slovoslagači, i učitelji će izumreti... Nekad davno izumrli su dinosaurusi, baš po ovakvoj zimi. Polovina sveta pod vodom, druga polovina pod snegom. Totalna kriza. Sada je isto. Izumrećemo,

nestaćemo. Svi preko dvadeset, svi ispod dvadeset, pekari, kuvari, činovnici, bibliotekarke, prodavci obuće, predsednici, sekretari, državni sekretari, trafikanti i televizijski voditelji. Kao dinosaurusi. Sve je stalo. Vreme zaustavljeno i belo. Moj život stoji. Stoji sve. I sad će neko pokucati.

*Kucanje. Odmah zatim lupanje na vratima.*

**MAKS:** Gazda.

**GAZDA:** Ovde je gazda! Otvori!

**MAKS:** Neće prestati.

**GAZDA:** Neću odustati! Znam da si kod kuće! Ključ ti je u bravi.

**MAKS:** Nisam mu platio.

**GAZDA:** Zar misliš, pizdo, da ćeš besplatno kampovati u mojoj nekretnini? Otvori, inače razvaljujem vrata!

**MAKS:** Neće ostvariti pretnju. Popravka vrata koštala bi ga više od mog duga.

*Gazda provaljuje vrata.*

**MAKS:** Malo sam pogrešio.

*U sobu ulaze Gazda i njegov sin Stanko.*

**GAZDA:** Vrata ću ti naplatiti.

*Maks u krevetu. Pokriven do glave.*

**MAKS:** Nisam ih ja razvalio.

**GAZDA:** Nisi otvorio.

**MAKS:** Nisam čuo.

**GAZDA:** Nisi dozvolio pristup mom vlasništvu. Ometanje poseda. Morao sam silom da povratim svoje. Borio sam se za svoje! I za to ćeš platiti. Stanko, kreni!

**STANKO:** Dobro, tata.

*Stanko počinje da baca Maksove stvari u kovčeg.*

**MAKS:** Bolestan sam. Zar bolesnog čoveka izbaciti na ulicu? Žaliću se zaštitniku građana.

**GAZDA:** Već smo ga ukinuli.

**MAKS:** To je nehumano.

**GAZDA:** Nehumano je i ne plaćati zakup. Pola godine nisi platio.

**MAKS:** Platiću.

**GAZDA:** Hoćeš, al' kad na vrbi rodi grožđe!

**STANKO:** Tata, sve same knjige. Da ih spakujem ili da ih anuliram?

**GAZDA:** Ono prvo! I njegove krpe. Ništa njegovo ne želim ovde.

**STANKO:** Tata, ti si car!

**MAKS:** Pažljivo s knjigama. Molim vas! To je intelektualna svojina.

**GAZDA:** Daću ti ja... To što si rekao... Za ovo drugo si u pravu. Imovina je ova soba i ja sam njen vlasnik. I platićeš makar ja ovog trena crk'o.

**MAKS:** Nemam.

**GAZDA:** Već sam pokrenuo postupak. Dobiću, kad budeš imao. Kontrolisaću tvoj račun.

**MAKS:** Nemam račun. Samo račune.

**STANKO:** Tata... Za ove knjige... Dobijamo nekoliko evra.

*Gazda razmišlja.*

**GAZDA:** U pravu si... Neću dozvoliti da išta odnese. I pantalone, njegove pantalone...

**STANKO:** Vidi, tata.

**GAZDA:** Novčanik... Naravno, prazan... Lična, vozačka... Oboje uračunavam... Zaplenjeno!

**STANKO:** Stvarno si car, tata.

**MAKS:** Ne smete! Nemate pravo!

*Gazda svlači pokrivač s Maksa. Pod pokrivačem obučen Maks. Čak i šal oko vrata i cipele na nogama. Ruke gurnute duboko u džep.*

**GAZDA:** Hajde, idemo!

**MAKS:** Napolju je hladno.

**GAZDA:** Mene tvoj mraz ne zebe.

**STANKO:** Ni mene.

**MAKS:** Sve je pod vodom. I sneg pada.

**GAZDA:** Stanko, pakuj, samo pakuj Stanko!

*Maks ustaje.*

**MAKS:** Nemate srca.

**GAZDA:** Istina je. Šest meseci sam ti poklanjao svoje srce, i sad ga više nemam.

**MAKS:** Platiću.

**GAZDA:** Platićeš, naravno da hoćeš. Stanko...

**STANKO:** Da, tata.

**GAZDA:** Uzmi malo na veresiju. Ionako nam nikad neće sve platiti.

**STANKO:** Sa zadovoljstvom, tata.

*Stanko priđe Maksu i ošamari ga.*

**STANKO:** Mogu još jednom, tata?

**GAZDA:** Ne može.

*Stanko je veoma uzbuđen.*

**STANKO:** Samo još jednom, molim te, molim te!

**GAZDA:** Nismo primitivci poput njega, da živimo a ne plaćamo. Ako živiš, moraš i da plaćaš. Jasno?

*Stanko još jednom ošamari Maksa.*

**STANKO:** Nisam mogao da odolim, tata.

**MAKS:** Boli.

**GAZDA:** A tek mene! Šest meseci bez prihoda od privatne svojine. Znaš kako to boli? Ne možeš ni da zamisliš.

**STANKO:** To našeg tatu toliko boli da svaki dan plače.

**GAZDA:** Budim se u suzama, ležem sa suzama. Nepravda boli!

*Maks odlazi do vrata, hoće da ogrne kaput.*

**GAZDA:** Stane!

*Stanko Maksu otima kaput iz ruku.*

**MAKS:** Onda mi bar dajte Kafku za put.

**STANE:** Šta priča?

**GAZDA:** Nemam pojma. Zajebani intelektualac!

*Maks zgrabi knjigu sa stola, strpa je pod kaput i odlazi.*

## 2. Pred vratima nekog stana u nekom bloku

*Maks zvoni. Irena otvara.*

**IRENA:** Šta hoćeš?!

**MAKS:** Da me primiš nazad?

**IRENA:** Jesi li lud?

**MAKS:** Izbacili su me iz stana.

**IRENA:** Uvek te izbacuju.

**MAKS:** Tukli su me.

**IRENA:** Luzere uvek tuku.

**MAKS:** Nemam gde da spavam.

**IRENA:** Pre godinu dana sam te ostavila.

**MAKS:** Irena, godinu dana sam mislio o tebi.



**IRENA:** Nisi nimalo.

**MAKS:** Jesam.

**IRENA:** Ti si nula. Eto, to mislim.

**MAKS:** Imam diplomu.

**IRENA:** Imam i ja.

**MAKS:** Uspeću. Dobiću posao.

**IRENA:** Ja ga već imam. Čistim kancelarije.

**MAKS:** Radiću u izdavaštvu, pisaću knjige, držati predavanja, imati stan i decu s tobom, kredit za stan i auto ćemo imati, porodični karavan, polovan, naš mali ići će u vrtić, ostarićemo zajedno, nešto ćemo i uštedeti, kupovaću ti poklon za svaki rođendan, ići ćemo na more, svake godine, u restoran, ne u neki skup, u srednje skup, bićemo ponosna srednja klasa, bićemo srećni. Ne odbacuj sreću, Irena!

**IRENA:** Koji glupi sanjar. Srednja klasa! Da pukneš od smeha! Mora da si pao na glavu! Srednje klase odavno nema.

**MAKS:** Ti si moja nada.

**IRENA:** Poslednja?

**MAKS:** Samo nada.

**IRENA:** Ostavila sam te jer nisi brinuo o meni. Muškarac se stara o ženi. I kod životinja je tako. Gledala sam na *Animal planet*. I učili smo o tome. *Razvoj i nastanak vrsta*. To je bila moja magistarska tema.

**MAKS:** Sećam se. Unosili smo tekst u računar.

**IRENA:** Onda znaš da sam duboko svesna *istorijskog biološkog zadatka samca*.

**MAKS:** Među životinjama. Kod ljudi je drugačije. Ljudi moraju imati strpljenja.

**IRENA:** Ja sam ga imala. Po kućama sam prodavala knjige: *Tajna samozapošljavanja, Budite sam svoj akcionar, Tajlandski kuvar, Šta mora žena da zna o muškarcu...* Takve beskorisne knjige sam prodavala od vrata do vrata. Ti si šetao po gradu s rukama u džepovima.

**MAKS:** Smrznuću se. Pusti me unutra, preklinjem te, jedina moja.

**IRENA:** Više ne padam na te fore.

**MAKS:** Na jednu noć.

**IRENA:** Posle godinu dana?

**MAKS:** Posle godine na jednu noć, da. Zbog svih orgazama. Koje smo zajedno doživeli. Koje smo nesebično delili.

**IRENA:** Bez patetike, molim te.

**MAKS:** U nevolji sam. Problem je patetika krova nad glavom.

**IRENA:** Nisam sama.

**MAKS:** Drugarica je kod tebe? Ništa strašno, spavaću na kauču.

**IRENA:** Koji si ti idiot! Zar si mislio da ću godinu dana biti sama? Da sam na čekanju? Na niskom startu, dok ti ne dune da pozvoniš na moja vrata. Imam momka. Doktora. Filozofa. Živimo zajedno. Odlazimo u Australiju.

**MAKS:** Sada, ovog trenu, ove noći?

**IRENA:** Za mesec dana. Čekamo radnu dozvolu. I ti bi mogao da ideš.

**MAKS:** Volim te.

**IRENA:** Nemoj sada, molim te. Nikad mi to nisi govorio dok smo bili zajedno.

**MAKS:** Nevolja i planine pomera.

**IRENA:** Pravi si manipulator. Parazit! Znala sam to. Terminator emocija!!!

*Na pragu se pojavljuje do pojasa nag filozof. Ima veoma kosmat grudni koš. Crnih dlaka na sve strane.*

**KOSMATI FILOZOF:** Irenice, da li te ova osoba maltretira?

**IRENA:** Prisluškivao si.

**KOSMATI FILOZOF:** Dugo se nisi vraćala u krevet.

**MAKS:** Ja sam njen bivši. Drago mi je što sam te upoznao.

**KOSMATI FILOZOF:** A meni nije. I ne sećam se da smo na *ti*.

**MAKS:** Intelektualci s diplomom uvek su na *ti*.

**KOSMATI FILOZOF:** Više neću biti intelektualac. Biću vozač tramvaja u Sidneju.

**MAKS:** Ja ću još pokušavati! Biću uporan.

*Kosmati filozof se okrene Ireni.*

**KOSMATI FILOZOF:** Šta sad hoće? I što visi na našem pragu?

**IRENA:** Ne znam. Nisam ja kriva. Samo se pojavio.

**MAKS:** Zbog starih vremena.

**KOSMATI FILOZOF:** I orgazama. Dobro sam čuo.

**IRENA:** Ipak si prisluškivao.

**KOSMATI FILOZOF:** Filozofi uvek prisluškuju. Oslušujemo život, otkrivamo njegove istine. Istina je da mi tvoj bivši jebač ide na živce. Hajde, marš, gubi se!

**MAKS:** Nemam kuda.

**IRENA:** Idi u inostranstvo! Rekla sam ti!

**KOSMATI FILOZOF:** Pa da ga i tamo viđam?

**IRENA:** U Argentinu. Tamo se nećemo sretati. To je ludo velika zemlja, veoma šumovita. Ili u Brazil. Čula sam da traže one što se razumeju u umetnost.

**MAKS:** Ja bih na kauču. Preklinjem vas. Vatom ću zapušiti uši. Novinski papir, ako nemate vate. Neću čuti kako se čitavu noć ljubite. Novinske vesti ću osluškivati dok mi budu u uho kapljale i šaputale.

**KOSMATI FILOZOF:** Šta tip blebeće?

**IRENA:** Nešto o kapljanju.

**KOSMATI FILOZOF:** Da mu ja šakom ne kapnem po licu. Odjebi, rekao sam.

**MAKS:** Smrznuću se. Tri dana nisam jeo.

**IRENA:** Ovo više ne mogu da slušam. Idem unutra.

**KOSMATI FILOZOF:** Ugrej mi krevet i spremi se. Kad završim s njim, biću skroz napaljen. Znaš na šta mislim, Irenice.

*Irena se zacereka i nestane u stanu.*

**MAKS:** Irena!! Irenaaaa!

**KOSMATI FILOZOF:** Ne deri se, probudićeš čitav blok.

**MAKS:** A podrum? Imate topao podrum? Ili šupu za drva? Mogu da ležim u nekom rasklimanom i crvotočnom omaru, pokriven starim novinama.

**KOSMATI FILOZOF:** Nema crvotočine. Jer nemamo ormare. I nemamo stare novine. Samo časopise. Filozofske. Odavno ukinute.

**MAKS:** Biću otkriven. Sklupčan kao nerođeno dete. U podrumu. Na toplom. Na gomili uglja.

**KOSMATI FILOZOF:** Odjebi! Ne želim da te udarim.

**MAKS:** Molim te, lepo te molim.

**KOSMATI FILOZOF:** Čuj, ipak te moram udariti. Samo zbog mačizma. Šta će misliti moja draga, šta će misliti komšije, koji prisluškiju iza vrata, ako ne branim dom od nametljivih predatora.

**MAKS:** Molim te.

**KOSMATI FILOZOF:** A mogu i da te gurnem niz stepenice? Šta ti je draže? Izbor je tvoj.

**MAKS:** U tom slučaju radije biram stepenice.

**KOSMATI FILOZOF:** Dobro.

*Filozof ga gurne niz stepenice. Maks se veoma bučno i dugo kortlja niz stepenice. Filozof se mirno vrati u stan i za sobom zatvori vrata.*

### 3. U jarku pored puta

**MAKS:** Dugo sam izdržao. Deset godina u gradu. U toj džungli izgubljenih i alijeniranih individua. I sad se vraćam kući. Kod mame. Veoma dugo sam se opirao. Izdržavao težinu gradskog sveta. Izlazio na ispите. Na diplomski. Odlazio u biblioteke. U kancelarije. Mahao papirima. Svedočanstvima. Stajao u redu. I u redovima. Primao poštu, uglavnom odbijenice. I navikao se na odbijanje. Voleo sam ženu koja me je na kraju šutnula. Ali... po ovakvoj zimi, ruku na srce: sâm sam kriv. Ne za formalno odbacivanje, ono kome nema kraja, kriv sam što sam ljubav izgubio... Izgubio sam Irenu. Ona ne zna da sam svestan krivice. Nikad neće saznati. I dobro je što je tako. Opet ruku na srce, iako je hladno, previše hladno da bih je izvlačio iz džepa, dakle samo figurativno *ruku na srce*: imao sam još jednu. Bolju. Obe

Irene, ali jedna je bila bolja. Veće sise, mekša koža. Uski bokovi. I oh, i ah... I kosa drugačija. Više blond. Mlađa je bila druga. Gimnazijalka u mom rodnom gradu, kuda se sada vraćam. Imale su isto ime. To je trebalo da bude vrlo jednostavna šema. Dve žene, potpuno različite, ali istog imena. Da se nikad ne zbuniš kad dozivaš njeno ime u plamenu strasti... Svaki vikend odlazio bih kući. Bolesnoj majci. Tako sam govorio Ireni iz grada. Kad sam se vraćao u grad, Ireni, gimnazijalki s većim sisama, mekšom kožom, Ireni iz rodnog mesta govorio sam da u gradu imam posao. I to je funkcionisalo. Jednog dana trebalo je preseći: *Sad prelomi, frajeru, rekao sam sebi, ne može istovremeno na dve stolice. Odluči se za onu koja ti je draža, koja tvojoj koži više odgovara, koja bolje stenje pod tobom, odluči muški, kao čovek!* I odlučio sam. Prekasno, nažalost. Ireni, onoj čiji me je kosmati momak malo pre gurnuo niz stepenice, htjedoh reći: *Među nama je gotovo. Ne ide. Čao. Ne mogu više. Ljubav je umrla. Vraćam se mami...* Pre no što sam povratio dah, ona mi je rekla: *Među nama je gotovo. Ne ide. Čao. Ne mogu više. Ljubav je umrla.* Baš tako je rekla, ali nije se vratila mami, već novom dečku, u njegovo kosmato filozofsko naručje. Bio sam slobodan. Išao sam kući, svojoj gimnazijalki u zagrljaj. I pre no što sam otvorio usta, rekla mi je: **Izvini**, *među nama je gotovo. Ne ide. Čao.* I otišla je. Ostao sam sâm. Kriv i sam. Plaćam za svoju dvostruku igru, dok u jarku pored drumca po hladnoći čekam autobus da se vratim mami. Na kraju se svi uvek vraćamo mamacima.

**KLOŠAR:** Imaš li nešto toplo?

**MAKS:** Šta?

**KLOŠAR:** Rakiju? Ili čaj. Mogu ja i čaj sa rakijom.

**MAKS:** Nemam.

**KLOŠAR:** Jebeni luzeru!

**MAKS:** Pogledaj sebe? Ležiš u jarku i moliš za toplinu.

**KLOŠAR:** To me ne sekira previše. Ovde sam već dvadeset godina.

**MAKS:** Dvadeset?

**KLOŠAR:** Navikao sam. Vremenom je koža sloj po sloj postala đon.

**MAKS:** Čekam autobus.

**KLOŠAR:** Znam, ideš kod mame.

**MAKS:** Nemam kuda.

**KLOŠAR:** I ja sam odlazio. Pre dvadeset godina. Mami u krilo. I vidi gde sam završio. U jarku.

**MAKS:** Idem samo da se oporavim. Takoreći, na odmor. Na raspust, uz kućnu negu. Da zalečim ranjenu dušu i prikupim zalihe za nove bitke.

**KLOŠAR:** A onda nazad?

**MAKS:** Nazad u grad, gde mi je mesto. Mesto čoveka s diplomom. Posao, plata, kredit, stan, žena, dva deteta...

**KLOŠAR:** Književnost...

**MAKS:** Molim?

**KLOŠAR:** Šta misliš o književnosti? Fikcija. Ništa stvarno.

**MAKS:** Nisam klonuo duhom.

**KLOŠAR:** Nisam ni ja pre dvadeset godina, kad su me gurnuli niz stepenice. Rekao sam sebi da nisam uzalud pisao diplomski iz Kafke, *Srednjoevropska laž ili uspon globalne alijenacije slobodne individue*.

**MAKS:** Dobio sam desetku.

**KLOŠAR:** I ja.

**MAKS:** Pa što si onda odustao?

**KLOŠAR:** Nisam. Ja sam srećan.

**MAKS:** U jarku.

**KLOŠAR:** Odavde se bolje vidi tuđa beda. I to može čoveka da usrećiti.

**MAKS:** Kad stiže autobus?

**KLOŠAR:** Za dva minuta.

**MAKS:** Siguran si?

**KLOŠAR:** Ti nemaš novca.

**MAKS:** To je tačno. Imaš li ti?

**KLOŠAR:** Nisi normalan!

**MAKS:** Na zajam?

**KLOŠAR:** Ti ne vraćaš pozajmljeno.

**MAKS:** Vратиću sve.

**KLOŠAR:** Kad ja budem predsednik ujedinjenih država Evrope.

**MAKS:** Stopiraću.

**KLOŠAR:** Nisi devojka.

**MAKS:** Zašto?

**KLOŠAR:** Staju samo devojka.

**MAKS:** A empatija? Saosećanje? Usred noći, po hladnoći, na osami promrzli čovek stoji i podiže palac. Ja bih se zaustavio.

**KLOŠAR:** One mogu da se oduže.

**MAKS:** Šta?

**KLOŠAR:** Šoferi su dugo na drumu, imaju želju i volju da im se plati telom mlade devojke. Zato i staju mladim devojka. Luzeru! Nisi ni devojka. Ništa nemaš da ponudiš u zamenu. Kako je to tragično!

**MAKS:** Verujem u dobrotu, u saosećanje...

**KLOŠAR:** Jesi li peder?



**MAKS:** Nisam.

**KLOŠAR:** Šoferi nisu probirljivi kad su dugo na drumu. E jadniče, nisi ni peder. Stvarno ništa nemaš za plaćanje vožnje. Loše ti se piše. Idem.

**MAKS:** Kuda?

**KLOŠAR:** Okrenuću se na drugu stranu i nastaviti da spavam.

*Okrene se na stranu.*

**MAKS:** Smrznućeš se.

**KLOŠAR:** Ne mogu više.

**MAKS:** Svako može da se smrzne.

**KLOŠAR:** Osim onog ko se već smrzao.

*Nailazi kamion i zaustavlja se.*

**KLOŠAR:** Pozdravi mamu.

**MAKS:** Poznaješ je?

**KLOŠAR:** Svoju majku da ne znam?!

*Maks se penje u kamion.*

#### 4. U kabini kamiona

*Kamiondžija veselo peva neku folk poskočicu.*

**KAMIONDŽIJA:** *Opet se kući vraćam među kozolce [senara]*

*žena me čeka i premešta lonce*

*krave muču i bikovi snažno riču,*

*dok se po štali igraju i mene čekaju,*

*da ih pomuzem veštom rukom.*

*Opet se kući vraćam među kozolce,*

*žena me čeka i premešta lonce,  
život je lep i prema meni je fer,  
jer ja sam dobar čovek, ja sam šofer.*

**MAKS:** Lepo pevate.

**KAMIONDŽIJA:** *Seoski momci*. Bila je hit. Klasika. Kao Mocart.

**MAKS:** Baš lepo.

**KAMIONDŽIJA:** Danas više ne pišu takve. To bi mogla biti naša državna himna. Ima sve što treba. *Kozolci*, to jest tradicija, *lonci*, zdrava ishrana i domaća kuhinja, *krave*, *bikovi*, što će reći kuća, samosnabdevanje, potentnost, porodica, žena, poštenje i šoferi. To je naša zemlja, naš kraj sa širom okolinom. Ponosan sam što sam šofer.

**MAKS:** Baš lepo.

**KAMIONDŽIJA:** Ti baš ne umeš drugačije?

**MAKS:** Šta?

**KAMIONDŽIJA:** *Lepo, lepo, lepo*. Da nisi možda zaostao?

**MAKS:** Šta?

**KAMIONDŽIJA:** *Šta, šta, šta?!* Ako si pobjegao iz ustanove, onda mi tako reci. Okrenuću i odvesti te nazad, do samih vrata. Poslednji put sam pokupio jednog što je pobjegao odande. Imao je veliku glavu. Preveliku. U početku mi nije delovalo čudno. Danas svega ima u božjoj bašti. Crnci, žutaći, tamni, plavi, mršavci, velikih glava, pa i malih... Samo žena nema. Prava šteta. Više ne stopiraju. Gledam na drum, ali nigde žena. Nekad ih je bilo, stopirale su, a danas više borave u kući. Kuvaju, rađaju, spremaju, idu na misu. Tako i treba. S

druge strane... više nije zgodno biti šofer. Nedostatak žena na drumu lišilo je našu profesiju divnih trenutaka.

**MAKS:** Da.

**KAMIONDŽIJA:** Jeste.

**MAKS:** Da.

**KAMIONDŽIJA:** Nisi baš pričljiv?

**MAKS:** Nisam.

**KAMIONDŽIJA:** Da možda nisi Jevrejin?

**MAKS:** Nisam.

**KAMIONDŽIJA:** Nijednog nikad nisam video. Kažu da su veoma škrti na rečima.

**MAKS:** Ne bih znao.

**KAMIONDŽIJA:** Verovatno zbog jezika. Njihov je jezik čudan. Kad ga isplaze, vidiš da je plav. Potpuno drugačija rasa.

**MAKS:** Ne bih znao.

**KAMIONDŽIJA:** A Ciganin?

**MAKS:** Molim?

**KAMIONDŽIJA:** Jesi li?

**MAKS:** Nisam.

**KAMIONDŽIJA:** Hvala bogu! Draži su mi Jevreji. Ideš kod mame?

**MAKS:** Kako znate?

**KAMIONDŽIJA:** Danas svi odlaze kod mame. Oko tridesete, trideset pete, pa i četrdesete, 'ajd nazad mamac!

**MAKS:** A vi?

**KAMIONDŽIJA:** Ja? Imam posao. Radim.

**MAKS:** Možete biti srećni.

**KAMIONDŽIJA:** Imao sam dosta sreće, jesam. Ali tek pošto sam se vratio mami. Oko trideset pete. Strefila je kap kad me je ugledala. Onda sam prodao njenu kuću i kupio kamion. Spasio sam se. Mamina smrt mi je osigurala budućnost. Inače, ja sam muzičar. Konzervatorijum. Muzička akademija. Deset godina klavira. Diploma iz kompozicije. Magisterij iz dirigovanja. Bio sam nastavnik muzičkog. U osnovnoj školi. Pre nego što je muzika ukinuta. Ne sva. Samo klasična. Mocart, Bah, Betoven, Čajkovski. Nisam previše patio za njima. Otkrio sam etno i folk. Veoma brzo se prilagođavam.

**MAKS:** Imate sreće. Za mene se ne može reći. Imam diplomu iz književnosti i jezika. Ne mogu, eto ne mogu da se naviknem na drugi jezik.

**KAMIONDŽIJA:** Istina je. Ako imam nešto, onda imam sreće!

**MAKS:** Jeste li oženjeni?

**KAMIONDŽIJA:** I sekstet imam.

**MAKS:** Honorarno?

**KAMIONDŽIJA:** Šestoro dece. Sposobnu ženu. Nije naše gore list. Nije bilo druge da se bira, pa onda daj šta daš. Dobra je za razmnožavanje.

**MAKS:** Znači, dobro vam ide?

**KAMIONDŽIJA:** Uglavnom su gladni. Ali negujemo moralne vrednosti. I pevamo umesto večere.

**MAKS:** Barem imate posao.

**KAMIONDŽIJA:** Ako ga nema, ja ga stvorim.

**MAKS:** Kad bih ja to umeo!

**KAMIONDŽIJA:** Novac leži na putu.

**MAKS:** Morate mi obavezno pokazati te deonice puta.

**KAMIONDŽIJA:** Ti si moj posao.

**MAKS:** Molim?

**KAMIONDŽIJA:** Vozim te i ti ćeš mi platiti.

**MAKS:** Kako? Stopirao sam. Niste vi autobus.

**KAMIONDŽIJA:** Ponudio sam ti uslugu. A usluga se plaća.

**MAKS:** Podigao sam palac.

**KAMIONDŽIJA:** Jesi, jesi. Nisam se sam zaustavio. Ti si želeo da se zaustavim. Zato treba da se plati.

**MAKS:** Nemam.

**KAMIONDŽIJA:** Nešto imaš.

**MAKS:** Ništa nemam.

**KAMIONDŽIJA:** Svako ima nešto.

**MAKS:** Imam diplomu. U rancu. Malo je izgužvana. To mogu da vam ponudim...

**KAMIONDŽIJA:** Diplomu svako ima. Ja bih nešto drugo. Nešto korisno, nešto što mogu da odnesem kući, deci. Imam...

**MAKS:** Sekstet, znam.

**KAMIONDŽIJA:** Šestoro gladnih usta!

**MAKS:** Nemam. Ništa nemam. Zaista nemam.

**KAMIONDŽIJA:** U redu.

**MAKS:** Hvala.

**KAMIONDŽIJA:** Jesi li peder?

**MAKS:** Nisam.

**KAMIONDŽIJA:** Nema problema. Nisam ni ja. Inače, draži su mi pederi nego Cigani i Jevreji. Ali, nekako moraš platiti ovu vožnju. Nema danas ništa za džabe. Uzeću jer imaš, iako nemaš, mada nisi a nisam ni ja, ali tako to ide. Zato ću uzeti, stisnuću zube i uzeti, i ti

ćeš dati. Skrenućemo na onu poljanu. Već sam navikao. Nigde nikog, kad god vozim na poljanu. Dogovoreno?

**MAKS:** Šta?

**KAMIONDŽIJA:** Uzeću ono što imaš, mada i nemaš. Kapiraš?

**MAKS:** Ne.

**KAMIONDŽIJA:** Popušićeš mi, pa malo prošetati. Neću te voziti tik do Majdine kuće.

**MAKS:** Moja mama se zove Majda. Kako znate?

**KAMIONDŽIJA:** Svet je mali. I tvoja mama je nadaleko čuvena. Razumeš?

**MAKS:** Ne razumem.

**KAMIONDŽIJA:** *Samo se osmehujem. I dvosmisleno namigujem. Je l' sad kapiraš?*

**MAKS:** Ne.

**KAMIONDŽIJA:** Luđi si nego što sam mislio. Dakle, dogovoreno? Daješ?

**MAKS:** Ne dam. Nisam takav. Neću! Ne želim!!!

**KAMIONDŽIJA:** Onda te vozim nazad.

**MAKS:** Kuda?

**KAMIONDŽIJA:** Gde sam te i pokupio. Nazad, u jarak. Dobro, biću na gubitku, ali imaću moralnu satisfakciju.

**MAKS:** Ludak!

**KAMIONDŽIJA:** Biznismen. Okrećem.

**MAKS:** Tamo ću se smrznuti, preplaviće me voda, sneg zatrpati.

**KAMIONDŽIJA:** Nećeš biti prvi. Okrećem.

**MAKS:** Stani, čekaj!

**KAMIONDŽIJA:** Šta da čekam? Žuri mi se. Ima ljudi koji stoje uz drum i žele da se vrate mamama. Na milione ih je.

**MAKS:** Dobro.

**KAMIONDŽIJA:** Šta dobro?

**MAKS:** Poljana.

*Kamiondžija zadovoljno podvrisne i zapeva.*

**KAMIONDŽIJA:** *Opet se kući vraćam među kozolce,*

*žena me čeka i premešta lonce,*

*krave muču i bikovi snažno riču,*

*kad se po štali igraju i mene čekaju,*

*da ih pomuzem veštom rukom.*

*Kamion skrene na poljanu.*

## 5. Pred majčinom kućom

*Maks kuca. Mama Majda otvara.*

**MAMA MAJDA:** Dragi bože, moj sin!

**MAKS:** Mama!!

**MAMA MAJDA:** Zar nisi umro?

**MAKS:** Nisam.

**MAMA MAJDA:** Vodom poliven na drumu smrznut?

**MAKS:** To nisam bio ja.

**MAMA MAJDA:** Onda su mi pogrešno preneli.

**MAKS:** Ostarila si, mama.

**MAMA MAJDA:** Hvala, sine.

**MAKS:** Ružnija si nego pre.

**MAMA MAJDA:** Još je naša baka govorila da se nesreća na licu čita.

**MAKS:** Mama, doneo sam diplomu. Jesi li srećna?

**MAMA MAJDA:** A flašu?

**MAKS:** Samo diplomu.

**MAMA MAJDA:** Dobro znaš da sam alkos.

**MAKS:** Još uvek?

**MAMA MAJDA:** Teška su ova vremena, ali nekako se gura. Sve više zavisim od dobročinitelja i raznih organizacija. Zbilja nisi doneo flašu?

**MAKS:** Nisam.

**MAMA MAJDA:** Uvek si bio zločest. Od samog rođenja. Ugrizao si me za ruku kad sam htela da te pomilujem. Bio si nepredvidiv.

**MAKS:** Hladno mi je, mama.

**MAMA MAJDA:** Slabo si obučen.

**MAKS:** Gladan sam.

**MAMA MAJDA:** Ništa nisi jeo?

**MAKS:** Nisam, mama.

**MAMA MAJDA:** I šta ćeš sada?

**MAKS:** Vratio sam se.

**MAMA MAJDA:** Nemam više mleka, sine. Sve krave su nam pocrkale pre dvadeset godina. I one debele.

**MAKS:** Korica hleba biće dovoljna.

**MAMA MAJDA:** Za doručak sam poslednju koricu u rakiju natopila.

**MAKS:** Mama, tukli su me.

**MAMA MAJDA:** Jadniče!

**MAKS:** Mama, terali su me s praga.

**MAMA MAJDA:** Sirotan!

**MAKS:** Mama, niz stepenice su me gurali.



**MAMA MAJDA:** Jao, jao, jao!

**MAKS:** Ružno su me zloupotrebili, mama. Na poljani. Između parkiranih kamiona.

**MAMA MAJDA:** Da, da, načula sam nešto. I šta sad da radim? Siročiću, kako da ti pomognem?!

**MAKS:** Primi me nazad, u svoju kuću, mama.

**MAMA MAJDA:** Sine moj, nisam sama. Anđeo je sa mnom.

**MAKS:** Uzmite me pod anđelova krila. Umoran sam. Nemam kuda. Smilujte se.

*Maks pada na prag i onesvesti se.*

**MAMA MAJDA:** Na pragu ćeš se smrznuti, sine moj. Ko će te sahraniti? Ni za flašu nemam, ni za sveću nemam; suviše je hladno za margarete, koje bih na pustari za tebe nabrala. Ustani, sine moj, i odjebi natrag odakle si došao!

*Mama Majda zalupi vrata za sobom. Maks neko vreme nepomično leži na pragu. Onda se podiže i odlazi na drugu stranu kuće.*

## 6. U majčinoj sobici

*Prazna sobica. U uglu gvozdена peć. U njoj slab plamen. Prozor se otvori. Ulazi Maks i pravac ka peći. Greje se. Ruke, noge, stopala, stražnjicu.*

**MAKS:** Još kao dete ulazio sam kroz prozor. Kada su me onomad pokojni otac i majka izbacili jer sam bio nevaljao, jurio sam komšijske kokoške, vraćao bih se kroz prozor. Na vrata napolje, kroz prozor

unutra. O, blažena toplota, **kao kad svirci sviraju oko tela!** Toplota polovinu gladi utoli, drugu polovinu topli dom. Kaže se da više nisi gladan ako si kod kuće.

*Mama Majda i Anđeo ulaze.*

**MAMA MAJDA:** Zar malopre nisi kao mrtav ležao pred vratima?

**MAKS:** Ne bih ti priredio takvu tugu, mama.

**MAMA MAJDA:** Šta ću s tobom, sine? Jedna usta više.

**MAKS:** Budi milostiva, mama. Ja sam ti jedino dete.

**MAMA MAJDA:** Jedini koji nije završio u slivniku. I danas se kajem.

**MAKS:** Čime sam te povredio, mama?

**MAMA MAJDA:** Nisi bogat, da majku izdržavaš. To si mi uradio! Nisi preduzimač, da mi kuću sagradiš. Sa bazenom u dvorištu. Nisi ambasador, da svoju majku vodiš u inostranstvo, prijeme da priređuje i one male sendviče za strane ambasadore i njihove žene na srebrnim tacnama da servira. Ni tajkun nisi, lopovska baraba bogata, koji je mnogo firmi upropastio da bi majci jahtu kupio. Nisi ništa. Zar to nije dovoljno strašno? Šta ću s tobom? Stojiš ovde i toplotu moju kradeš. Znam, poželećeš i večeru.

**ANĐEO:** Budi milostiva, Majdice!

**MAKS:** Vi mora da ste Anđeo.

**ANĐEO:** Lično. (*Osebno!* U srpskom: Ličnu kartu, molim!)

**MAKS:** Nemam. Zaplenili su mi je u kafani *Pod svodom*. Mislili su da ću platiti gulaš i pivo ako mi uzmu ličnu. Ali, ja sam je ostavio tamo. Zamenio sam identitet za gulaš i pivo. Ja sam niko.

**ANĐEO:** Anđeo lično. Moj naklon.

**MAKS:** Aha, to! Naravno. I ja se klanjam.

*Jedan drugom se klanjaju, kao da su iz nekog drugog stoleća.*

**MAMA MAJDA:** Prekinite to sranje! Glad je, kuga, rat, raspad zdravstvenog i penzionog sistema, a vas dvojica izigravate barok!

**MAKS:** Ali, vi nemate krila?

**ANĐEO:** Imam. U ormaru. Da se ne izgužvaju.

**MAKS:** To vam je mudro u ova vremena.

**ANĐEO:** Hteli su da mi ukradu, pa sam ih stavio pod ključ.

**MAKS:** Više ništa nije sveto.

**ANĐEO:** To više nije svet.

**MAMA MAJDA:** Računala sam da ću za njih dobiti flašu. A onda su rekli da anđelova krila ne vrede ni pola iskorišćene šibice. I ja sam ih vratila.

**ANĐEO:** A ja u ormar s njima.

**MAMA MAJDA:** Našla sam ga...

**ANĐEO:** Pao sam...

**MAMA MAJDA:** ...pa sam ga kući dovela.

**ANĐEO:** Pogodila me je protivgradna raketa. U tim krajevima njima gađaju oblake.

**MAMA MAJDA:** Ništa ne troši, ništa ne jede, toplotu emituje.

**ANĐEO:** Pao sam u blato. Pokvasio krila. Onda me je pokupio veoma raspoložen šofer...

**MAKS:** I vas?

**ANĐEO:** Odvezao me je na poljanu.

**MAKS:** Onda znate sve.

**ANĐEO:** Svidelo mi se. Veoma fizički.

**MAMA MAJDA:** Tamo sam ga pronašla. Vrlo je koristan. Greje me. Uvek topao. I živahan.

**ANĐEO:** Majdice, idemo u krevet? Kasno je.

**MAMA MAJDA:** Jesi li čuo, sine? Još sam poželjna. Hajdemo u krevet, Anđele čuvaru!

*Zagrljeni polaze.*

**ANĐEO:** Moram još mnogo učiti.

**MAMA MAJDA:** Sine, bićemo bučni, neka ti to ne smeta.

**MAKS:** Neće, mama.

**MAMA MAJDA:** Nikad nisam ludovala, a sad, pod stare dane širim vidike. Hajdemo, Anđele! Kako kaže ona prelepa pesma:

*Ako su dvoje gladnih potonuli u očaju,  
neka se radije celu noć zajedno stiskaju.*

*Mama Majda i Anđeo polaze.*

**MAKS:** Mama!

**MAMA MAJDA:** Sine?

**MAKS:** Ja bih večeru.

*Mama Majda mu odalami zvučni šamar. Mama Majda i Anđeo odlaze.*

## 7. Još uvek u majčinoj sobici. Kasnije ili još kasnije

**MAKS:** Svu noć oka nisam sklopio. Glad me je morila, uši bolele. I vatra se ugasila, pa sam parket išćupao i podložio. Ako se opet ugasi, prelazim na drvenu oplatu, onda na ramove prozorskih krila, na grede i drvene stepenice...

*Mama Majda vrišti negde u susednoj sobi.*

**MAMICA MAJDA:** Aaaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaaa!

**ANĐEO:** Što je ovo uzbudljivo, kako je uzbudljivo...

**MAMICA MAJDA:** Aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa!

**MAKS:** Mislio sam da je za noćas bilo dosta.

**MAMICA MAJDA:** Aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa!

**ANĐEO:** I drugu stranu, i s druge strane...

**MAMICA MAJDA:** Aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa!

**MAKS:** Tišiiiina! Molim vas, tiše! Decu ćete iskvariti. Mama!

**MAMICA MAJDA:** Aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa, aaaaaaaaaaaaa!

*Tišina.*

**MAKS:** Možda je kraj za večeras. Šest puta ponavljaju... Kao da stanujem uz prugu, gde vozovi tik pod prozorom svu noć prolaze...

*Tišina. Vatra pucketa u peći.*

**MAKS:** Beznađe me savladava. Ne samo glad. Teška tama u mojim grudima. Imam trideset godina. I malo više. Ja sam ništa. Ništa iz ničega u ništa uronjen. Bez perspektive. Nema mogućnosti da se stane u red. Jer reda više nema. Nema vrata pred kojima se čeka da te pozovu unutra. Nema poziva. Bezvredne diplome, doktorati, falsifikati, magistrati i magisteriji, računi i ugovori, krštenice, umrlice, predračuni, obračuni, potvrde o plaćenom porezu... Samo potpaliti, sav taj bezvredan papir, podložiti klimav sto. Dođe mi da se ubijem. Zanjihati se kao klatno sata... Ni sat s klatnom nije više za poređenje, sama elektronika. Brojevi u tami svetle. Dok struja ne ugasne. Nema konopca oko vrata, ni otrova za pacove, nema visokih zgrada, solitera, gde ispiješ *ajskafe* pa se sunovratiš. Jer nema više dole. Nema ni gore. Tek nostalgija i sećanje na vreme plača u majčinom krilu, kad nam je bilo teško. I zato sam sada ovde. Majci na grudima,

umesto majci u pomoći. Beznađe, očaj uronjen u zlatni med, sladunjav očaj, šećerast i bled.

*Vrata susedne sobe se otvore. Nag Anđeo doleti u sobicu. Na sredini zastaje.*

**ANĐEO:** Tvoja mama prava majstorica. Ko bog.

*I nastavlja ka vratima. Otvara ih. Ledeni talas nahrupi u prostoriju. Olujni vrtlog za tren se zavrti nasred sobice. Anđeo nag, kao od boga rođen, stoji na pragu, pa nestaje u sumornom pljusku, kao da je poletel.*

## 8. U seoskoj kafani

*Svi su okupljeni. Puna kafana. Čuče unaokolo.. Neke prepoznajemo, druge ne. Sastanak lokalne zajednice sa širom okolinom. Župan rasteže harmoniku. Svi pevaju neku čudnu nacionalno svesnu i zabavnu polku. Kafedžija sipa belu tečnost raspevanim seljanima.*

**SVI:** I sve je zaista tako,

da se volimo, i to jako!

**ŽUPAN** (svira harmoniku i peva):

Svi se za jednoga borimo,

dok pojaseve zatežemo

i radujemo se sledećem obroku,

kao što se mati raduje otroku [detetu].

**SVI:** I sve je zaista tako,

da se volimo, i to jako!

**ŽUPAN:** U grupi se guramo,

kad zimu iz smrznutih duša proterujemo  
i radujemo se sledećem obroku,  
kao što se mati raduje otroku.

**SVI:** I sve je zaista tako,  
da se volimo, i to jako!

*Župan odloži harmoniku.*

**KAFEDŽIJA:** Bravo, župane, sve bolje ti ide!

**KAMIONDŽIJA:** Bez mene i moje žene sve bi bilo jednoglasno.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Nas dvoje smo uvek višeglasno  
naštimovani.

**MAMA MAJDA:** Mogu da dobijem još jednu?

**KAFEDŽIJA:** Pijanima ne točim.

**MAMA MAJDA:** Nisam pijana, ja sam alkos.

**ŽUPNIK:** Ja bih još jedno. Poslednje.

**MAMA MAJDA:** Zašto gospodinu župniku dosipaš? I on je alkos.

**ŽUPNIK:** Lečen sam. Mi lečeni smemo da pijemo. Tako je po slovu  
zakona. Osim toga, danas sam ovde u funkciji tržišnog inspektora.

**ŽUPAN:** Jeste, gospodinu župniku sam poverio i tržišnu inspekciju.

**ŽUPNIK:** Kontrolišem procente i maligane.

*Kafedžija župniku natoči dupke pun čokanj.*

**KAFEDŽIJA:** Gospodine župniče, hoćete li proveriti?

*Župnik potegne. Onda stručno progrgolji tečnost u ustima. I  
proguta.*

**ŽUPNIK:** Baš dobro peče. Direktno udara. Nekih šezdeset gradi.  
Možda šezdeset dva. Jesam li u pravu?

**KAFEDŽIJA:** Imao je sto gradi kad sam ga u apoteci nabavio. Onda sam ga razredio vodom. Četiri deci na litar. Odoka. Da, tačno je, šezdeset i ni kap više. Bravo! Gospodine župniče, pravi ste ekspert za tržišnu inspekciju. Svaka čast!

**KAMIONDŽIJA:** Da zapevamo još jednu?

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Višeglasno. Sada mogu koloraturno. Usnama mogu da oblikujem glasove po želji.

**ŽUPNIK:** O, to s ustima me baš zagolicalo.

**ŽUPAN:** Dosta je. Danas imamo važna posla. Ima li primedbi...?

**PUTAR:** Mene interesuju putevi...

**ŽUPAN:** Putevi su ad akta od kraja rata. Ne koristimo ih.

**PUTAR:** To me kao putara interesuje.

**ŽUPAN:** Preuzećeš poštu. Bićeš upravnik pošte. Od sada pa nadalje. Prelazimo na sledeću tačku!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Sastavila sam spisak.

**ŽUPNIK:** Moja kuvarica i ja smo sinoć, neposredno pred počinak, nabacali na papir sve što ne valja u našem kraju i u široj okolini.

*Župnikova kuvarica vadi papir iz torbice...*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** *Ad primus:* Boga nema.

**ŽUPAN:** To nije kritično.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** *Ad sekundum:* Ljudi nema. Crkva je prazna.

**MAMA MAJDA:** Kako neće biti prazna kad nema klupa! Ne može se sedeti na smrznutoj zemlji. Možemo dobiti neku upalu.

**PUTAR:** A ja volka. Imao sam tokom rata. Dok sam s armbrustom u ruci čekao tenkove. I zaspao. Stražnjicom na vlažnoj zemlji. Peče ko đavo. Debelo crevo ti otekne i ispada napolje.



**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Klupe ste isekli i spalili. Zato je crkva prazna!

**MAMA MAJDA:** Ja sam uzela samo klecala.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** I drvene anđele iz sedamnaestog veka. Rezbarene. Bilo ih je šest. Videla sam kako ih po blatu vučeš do svoje kuće. Gde su, pitam te ja? Gde su rezbareni anđeli?

**KAFEDŽIJA:** Ja sam odvezao klupe. To svi znate. Svi ste bili za. Kako bi se kotao zagrejavao, prokuvala vodu za supu, meso kuvalo i peklo, kako biste inače zagrejali svoje zadnjice u mojoj kafani, pitam ja vas, da vaš kafedžija nije imao šta da potpali?

**ŽUPAN:** Glasali smo za klupe. Istina je. Zaključili smo. Jednoglasno i demokratski. Kafana je dobila klupe. I gospodin župnik je bio za.

**ŽUPNIK:** Ali ne kao župnik. To hoću da istaknem. Glasao sam kao predsednik saveta za društvene aktivnosti.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Za klupe smo glasali. Za anđele iz sedamnaestog veka i za oltar nismo. Kasni seoski barok. Majstor Ajzensperger svetokriški. Čuveni rezbar i slikar. U Briselu ga ima na kile. I za krst, tri metra puta metar i po, za sve to nismo glasali. Ko je odneo krst s raspećem?

**ŽUPNIK:** Da, to je već problematično. Boga iz crkve odneti. Šta na kraju ostaje? Kakve vrednosti?

**MAMA MAJDA:** Toplota sred zime takođe je vrednost.

**KAMIONDŽIJA:** Manite se toga. Dosta!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** A šta bi s raspećem?

**KAMIONDŽIJA:** Kako šta? Nije dovoljno ni za jednu vatru.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Pored toga, imamo osmoro dece. Zar to nije već dovoljno strašno?

**KAMIONDŽIJA:** Šestoro. Blizanci su umrli.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Da, izvinite, šestoro. Zapravo sedmero, ako uračunam ono koje si začeo prošle nedelje.

**KAMIONDŽIJA:** Stvarno?

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Nisam ti još saopštila. Tako rano si otišao.

**KAMIONDŽIJA:** Imao sam posla na poljani. Zbilja sam srećan, iskreno. Juhu, juhuhuuuuuu! Jodljodljoljoooooooodl, draga!

*Kamiondžija zajodla, dograbi ženu i oduševljeno je zavrti usred kafane.*

**KAMIONDŽIJA:** Opet ćemo ljuljati! Uprkos ovakvom vremenu! Prijatelji, da zapevamo! Nešto pravo, po naški zajodlajmo! Jodljodljodljodljoooooood!!

**ŽUPAN:** Kasnije, kasnije... Kod kuće ćemo slaviti. Okupili smo se zbog drugih stvari.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Dozvolite da nastavim: *Ad terco...*

**ŽUPAN:** Kasnije, rekao sam! Okupili smo se da pozdravimo novog člana naše zajednice. Zapravo starog. Našeg malog Maksa, koji je sad veliki Maks, pošto se iz glavnog grada vratio kući.

**KAMIONDŽIJA:** Ja sam ga dovezao.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Na poljanu, pretpostavljam.

**ŽUPAN:** Okupili smo se da ga pozdravimo, da mu poželimo...

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Dobar apetit i prijatno...

**ŽUPAN:** Dobar dan i dobrodošao!

**MAMA MAJDA:** Nadam se da će brzo otići.

**ŽUPNIK:** Zar se tako govori, majko!?

**MAMA MAJDA:** Ja sam alkos. Ponekad mi izleti.

**ŽUPAN:** Priđi, Makse! Nemoj se ženirati.

*Maks bojažljivo dođe do sredine kafane. Svi prilaze. Dodiruju ga, pipaju, dok mu stežu roku u znak pozdrava i dobrodošlice.*

**KAFEDŽIJA:** Skoro da smo te zaboravili. Bio si tako maleni dečak.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Ja ga se ne sećam.

**KAMIONDŽIJA:** Udajom si došla.

**MAMA MAJDA:** Strankinja! Fuj!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Jesi li čuo šta mi je rekla?!

**KAMIONDŽIJA:** Pa i jesi imigrantkinja. To mi nikad neće oprostiti.

**ŽUPAN:** Tišina! Maks ima reč!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Nosio si kratke pantalone. Mališan jedan. Sav slabašan. Neugledan. Kost i koža.

**KAFEDŽIJA:** Koliko sad imaš?

**MAKS:** Trideset.

**KAFEDŽIJA:** Imaš i previše.

**MAKS:** Zar tako loše izgledam? To je zbog krize. Enormna nezaposlenost. Glad. Štednja. Sve se to gomila pa čovek, pogotovo kulturnjak, od svega toga propadne.

**ŽUPAN:** Pitam koliko imaš kilograma?

**MAKS:** Nemam pojma. Poslednji put sam se merio pre tri godine, tako nekako. U apoteci. Onda su vagu ukinuli. Ljudi su toliko smršali da je vaga delovala kao otvorena provokacija. Zbog eventualnih nemira bacili su je na otpad.

*Župan priđe Maksu, obuhvati ga oko struka i podigne. Onda ga spusti.*

**ŽUPAN:** Oko osamdeset. Možda devedeset. Čiste vage.

**KAFEDŽIJA:** Fino, fino...

**MAKS:** Imam i diplomu.

*Meštani se uznemire.*

**MAMA MAGDA:** Ćuti, sine! Nemoj me sramotiti.

**ŽUPAN:** Pretpostavljam da je humanistika?

**MAKS:** Književnost.

*Svi su veoma ogorčeni.*

**KAMIONDŽIJA:** Fuj, fuj!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Joj, joj! Muka mi je.

**ŽUPNIK:** Zbog takvih više ni boga nemamo!

**PUTAR:** Ni novih puteva!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Imamo pad nataliteta. Kod nekih.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Zbog takvih u crkvi više nemamo klupa.

**ŽUPNIK:** Samo nam to treba! Kao da ovaj narod nije dovoljno trpeo.

**ŽUPAN:** Nepogoda se nadvila nad zemljom. Kiše i pljuskovi. Sve je pod vodom. Sve pod ledenim snegom. Prirodna katastrofa. Sad još i ovo...

**MAMA MAGDA:** Čuješ li to, sine! Šta mi radiš, šta mi to radiš! Kao da nije dovoljno što sam alkoholičarka, što imam masnu jetru, dijabetes i što će mi svakog časa nogu odseći, pa sad još i ovo! Što ne umeš da ćutiš, balavče! Još se i hvališ, ej tugo!

**MAKS:** Oprostite... Neću više spominjati. Nisam znao...

*Meštani se malo umire.*

**ŽUPNIK:** To je tačno. Oni koji se pokaju, imaju šansu da prežive.

**PUTAR:** Pokajanje ne gradi nove puteve.

**ŽUPNIK:** I to vam dajem za pravo.

**MAKS:** Oprostite, iskreno, oprostite...

**ŽUPAN:** Dobro, nisi ni jedini. Oni što su se poslednjih godina vraćali, bili su slični gubitnici. Neupotrebljivi u tridesetima. Moj sin je bio najgori. Filozof.

**MAKS:** Franci! Moj školski drug. Je li tu? Kad mogu da ga vidim?

**PUTAR:** Stradao je na putu.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Mislim, jarak. Jarak uz put.

**PUTAR:** Da, ali to je kasnije.

**ŽUPAN:** Ukratko: Nestao je. Ostavio ženu i iščezao.

**MAKS:** Nisam znao...

**KAFEDŽIJA:** Bilo ih je na stotine.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Još kao dete bio je bucmast.

**ŽUPAN:** Ostavimo prošlost. Ko o prošlosti previše govori, budućnosti ne vidi.

**PUTAR:** I moja ćerka je otišla za njim. Bila je pravica.

**KAMIONDŽIJA:** Fuj, fuj!

**KAFEDŽIJA:** Moj Friderik je slikar. Nisam verovao da će se tako iskvariti. Od mog preduzimačkog semena takav škart!

**MAKS:** Svi su se vratili?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** I naš sin...

**ŽUPNIK:** Janez Pavel, da.

**MAKS:** Pavlek?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Sociolog. Marksista.

**MAKS:** Kad su se vratili?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Svakog meseca po jedno. U pravi čas. Došli bi, venčali se i... zbogom. Baš tim redom.

**ŽUPAN:** Ti si poslednji.

**MAMA MAJDA:** Pazi da ne bude!

**MAKS:** I kuda su otišli? Moji školski, prijatelji, generacija...

**PUTAR:** Tamo gde ćeš i ti.

**ŽUPAN:** Napolje. Daleko. Daleko od Evrope. Dalje od Evroazije. Možda na Atlantidu. Uskršnja ostrva. Za takve tamo ima posla. Sto deset hiljada poslova za diplomirane. Naš kraj sa širom okolinom kao poslednja stanica, a onda samo pusti, beli svet.

**ŽUPNIK:** Beli, da. Veoma beli.

**PUTAR:** Kao što je beo put.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Tako je to. Nezahvalnost! Dođete da se najedete, pustite suzu u maminom krilu, onda ćao, hvala za brigu, stipendije, za obrazovanje, odlazimo da drugde u redu čekamo, na druga vrata kucamo, drugog boga za svoga priznamo...

**ŽUPNIK:** To u vezi s bogom! To je tragično!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Nema zahvalnosti za naše muke...

**ŽUPAN:** Čovek veruje da će imati neke koristi od svoga semena...

**PUTAR:** Samo bol nanosiš kad potomke plodiš...

**MAMA MAJDA:** Propila sam se zbog tebe...

**MAKS:** Pila si i ranije, mama.

**MAMA MAJDA:** Jebeni klinac nezahvalni! Kurvin sin pokvareni! U bolovima sam te istisnula iz sebe. Toliko me je bolelo da nisam izdržala pa sam popila jedno. Onda još jedno. Bol nije popuštao, zato sam pila, samo zato što sam trpela na tvom rođenju. Ti si kriv, sin te majčin, što će mi svaki čas odseći nogu, što ću sada jetru ispljunuti!

**MAKS:** Jetra ne može da se ispljune.

**ŽUPAN:** Predstani, Majda!

**MAKS:** Pluća ispljuneš! Kao Kette, kao Murn. [Dragotin Kette, pesnik, predstavnik slovenačke moderne; Josip Murn, slovenački pesnik, predstavnik modernizma.]

**MAMA MAJDA:** Nemoj mi potezati Murna! Sa starim Murnom sam samo jednom. Mislila sam da negde čuva džak kukuruznog brašna. Ništa nije imao. Iskoristio me je, mene, sirotu nadničarku!

**MAKS:** Mama ... Nisi nadničarka. Bila si glavni računovođa u hotelu *Pri pošti*.

**ŽUPAN:** Dosta! Nećemo se svađati. Dosta je prebacivanja. Vratilo se izgubljeno dete našeg kraja sa širom okolinom i zato mu moramo biti zahvalni.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Ja sam već zahvalna. Tako sam zahvalna, da mi u stomaku krči.

**MAMA MAJDA:** Ućuti, gastarbajterska primitivko! Kradljivice vazduha i prostora!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Čuješ li šta mi govori!

**KAMIONAR:** To je istina.

**ŽUPAN:** Moramo se pobrinuti da naš Maks, koji je za naš kraj i širu okolinu ovog trena jedino i poslednje rešenje, stvarno ostane s nama.

**ŽUPNIK:** Zauvek.

**SVI:** Amin.

**MAKS:** Kako to mislite? Mislio sam...

**PUTAR:** Mislio si da ćeš pre ili kasnije put pod noge i pravac napolje? Hajde priznaj, to si mislio!

**MAKS:** Nije tako. Mislio sam ... Kasnije, kad se stanje sredi, kad mine duga zima, oteku visoke vode, Evropa se još jednom ispod

snega ukaže, kad prosperitet dobije na kvalitetu, otvore se radna mesta, kad će opet nešto značiti ako imaš...

**MAMA MAJDA:** Ćuti, sine!

**MAKS:** Ako imaš... diplomu.

**ŽUPNIK:** Apagesatanas!

**MAKS:** Ili... svedočanstvo o obrazovanju, koje će opet nešto vredeti... U to vreme sam mislio da se mogu vratiti na svoje... Prerastao sam naš kraj s okolinom. Čovek teži samostalnosti. Ovo je samo privremeno. Majčino krilo, očeva kuća...

**MAMA MAJDA:** Hvala bogu što je crk'o.

**PUTAR:** Sleteo je s puta u jarak.

**MAKS:** Iskreno priznajem da bih opet otišao od vas. Od vas u grad.

**ŽUPAN:** Osim ako se ne venčaš.

**ŽUPNIKOVA KUHARICA:** Oženiš.

**ŽUPNIK:** I ostaneš s nama na vek i vekova.

**SVI:** Amin.

**ŽUPAN:** Ovde poseješ seme. Pobrinese se da naš kraj sa širom okolinom biološki ostane ucrtan na mapi Evrope i sveta.

**ŽUPNIK:** I vratiš krst i raspeće u našu crkvu.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** I klupe.

**MAKS:** Nisam uzeo! Ni boga, ni klupe!

**ŽUPNIK:** Mislim metaforično.

**ŽUPNIK:** Zato smo ti doveli potencijalnu nevestu. Zna se. Gimnazijska ljubav. Nekad ste bili par. Kažu, strastven par. Irena!

*Župan otvori vrata i Irena, koja je dotad stajala na kiši pred vratima, stidljivo uđe.*

**IRENA:** Zdravo!



**MAKS:** Irena!

**PUTAR:** Udovica.

**ŽUPNIK:** A sad će biti nevesta.

**PUTAR:** Dvanaesti put.

**ŽUPAN:** Trinaesti.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Kurva.

**KAMIONDŽIJA:** Ljubomorna si na njene potencijale.

**MAMA MAJDA:** Stara supa i podgrejana smrdi.

**ŽUPAN:** Jednom ste bili par, pa preskačemo fazu upoznavanja, ispipavanja, usklađivanja telesnih sokova i hemije.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Kad će večera?

**ŽUPAN:** Svadba može biti za nekoliko dana. Naš kraj sa širom okolinom pobrinuće se za pripremu i organizaciju. Ja ću biti pokrovitelj, sve tri zastave visiće na ukrašenom drvetu, koje ćemo u znak potentnosti i perspektive visoko podići. Vioriće se tri zastave: lepršaće naša, domaća, slika svetog Jovana, koji na živoj vatri okreće zmaja, i državna će lepršati, poznata trobojnica, naravno i evropska, izbledelih zvezda vioriće se među njima. Imaćemo sve tri. Dakle, dogovoreno? Daćemo im dva dana i dve noći da ožive strast i sokove.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** A može li jedan dan? Imamo decu.

**MAKS:** Stanite, čekajte!

**MAMA MAJDA:** Ne komplikuj, sine. Ostave su prazne.

**MAKS:** Šta?

**KAFEDŽIJA:** Majda, natočiću ti jednu da ti mozak omekša.

**MAKS:** Izvinite, izvinite... Ali tako neće moći!

**IRENA:** Više me ne želiš?

**MAKS:** Irena, naravno da te želim...

**ŽUPNIK:** Onda je sve sređeno.

**ŽUPAN:** Naš kraj sa širom okolinom neće odumreti.

**MAKS:** Stanite! Irena mi je u lepoj uspomeni. Voleo sam je, iako mi je dala nogu.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Kakvu nogu?

**KAMIONDŽIJA:** Ti si strankinja, ti ne razumeš naše fraze.

**MAKS:** I svih tih godina dok sam studirao, čekao u redu za posao, usluživao po kafićima, kajao se što nisam sposoban za podle radnje svakodnevnog preživljavanja, mislio sam na nju. Na tebe, Irena. Na tvoju prijatnu živahnu dušu, punu empatije...

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Simpatični su. Baš su slatki.

**KAMIONDŽIJA:** To je dobro. Simpatija je dobro. Loše je ako se umeša strah. Onda se to vidi. Kad sam poslednji put zgazio psa, toliko se plašio pa se strah u meso uvukao. Kao kod goveda u klanici, i na kraju više nema pravi ukus...

**ŽUPAN:** Začepi, govedo kamiondžijsko! Tridesetogodišnjaci izjavljuju izgublenu i ponovo nađenu ljubav.

**MAKS:** Irena... Srećan sam što te vidim, što ćemo se družiti u ova hladna vremena.

**IRENA:** Grejati.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Na slabom plamenu.

**MAKS:** Ali, brak i sve to... Dozvolite, dragi meštani... O tome ćemo sami odločiti.

**ŽUPNIK:** Već su rekli *da*.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ne treba predugo čekati. Ljubav se hladi kao supa.

**ŽUPNIK:** Supica je dobra samo kad je vruća.

**ŽUPAN:** Hajde, meštani kraja i šire okoline! Ostavimo mlade da u samoći uživaju jedno u drugom!

*Odlaze. Svi se rukuju s Maksom.*

**ŽUPAN:** Makse, srećan sam što si se vratio. Ti si naša jedina nada.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Koja Nada? Da li je poznajem?

**KAMIONDŽIJA:** Opet fraza. Glupa strankinjo!

*Župan priđe Maksu. Šapuće mu.*

**ŽUPAN:** Čuvaj se Kafedžije, on je koruptivan. Ništa ne potpisuj. Zajebaće te za najbolji del.

*Odlazi. Prilazi Kamiondžija.*

**KAMIONDŽIJA:** Srećan sam što sam te do poljane dobacio. Nemoj zameriti ako sam bio grub. Osmoro dece imam.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Šestoro. Sedmo je na putu.

*Kamiondžija se primakne Maksu i šapuće.*

**KAMIONDŽIJA:** Župan ti je nešto govorio o meni? Ako jeste, ništa od toga nije istina. Upravo je obrnuto. Nikad nisam bio u njegovoj stranci. On je bio u mojoj. I platio je da dobije člansku. Najbolji deo nazimeta. Za nju je dao čitavih pet kila, bez kosti.

*Odlazi. Prilazi Kamiondžijina žena.*

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Ja sam izdaleka, iza Urala, direkt iz kolevke, zato me mrze. Doveslala sam kad su je potopili. U čamcu nas je bilo sto dvadesetoro. Svi su se udavili. Jedva sam preživela. Da me moj budući nije našao i na poljanu odvezao, ostavili bi me u jarku. Sve koji nisu odavde i iz okoline ostavljaju u jarku. Još uvek mi nisu dali isprave. Ni ime nemam. Nemaš pojma kako mi je teško. I moja deca još uvek su kopilad.

*Odlazi. Prilazi Putar.*

**PUTAR:** Župnik je spalio raspeće. S kuvaricom živi u zabranjenoj vezi još iz vremena kad je to bilo zabranjeno. Naručio je da se putevi raskopaju kako niko ne bi pobegao od njegovog boga. Ja sam ga poslušao. Pragmatičar sam. I alkoholičar. Mi putari to smo već tradicionalno. Aha, još i ovo: Kamiondžija i njegova skitnica kažu da imaju šestoro dece. Niko ih još nije video. Ali dobro izgledaju. Ne gube na kilaži.

*Odlazi. Prilazi Župnikova kuvarica.*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Imate dobre butine. Baš bih vas pojela. Ako me razumete. Apropo: vaša mama je kurva. Ali, vama kao sinu to je ionako jasno. Sad je izmislila nekog Anđela, za koga se priča da je pobegao iz strogo čuvanog zatvora za teroriste. Van Evrope ga grozničavo traže.

*Odlazi. Prilazi Mama Majda.*

**MAMA MAJDA:** Kuvarica je splavarka. Ti znaš šta ja mislim, sine?

**MAKS:** Ne znam, mama.

**MAMA MAJDA:** Svake godine splavari najmanje sedam ili devet ili jedanaest puta. I to ne samo sa župnikom. Htela je i mog Anđela da kresne. Sva sreća što je on tako neporočan. Sine, srećna sam što si se vratio, zajedno ćemo stavljati zimnicu, čvarke u flaše nalivati. To mi kao majci pripada.

*Odlazi. Prilazi Župnik.*

**ŽUPNIK:** Sve sami ateisti. Možeš da zamisliš kako mi je među njima. Povezani su jedni s drugima. Sve su uništili. Škole, zdravstvo, puteve, dobre firme, i Vatikan su iskorumpirali, službe bezbednosti u prah pretvorili, solidarnost ogadili, sad hoće i boga da obezvrede. Ali,

neće uspeti. Čuvam ga na sigurnom. U sanduku, u podrumu. Ključić uvek nosim oko vrata. I još nešto: Ako u potaji dođeš kod mene, mislim kod moje kuvarice i mene, posle ponoći, pokazaću ti boga. Svideće ti se.

*Svi odlaze. Na odlasku zastaju pred vratima i pevaju. Oktetno usklađeno. Malo patriotskog, malo zabavnog.*

**SVI:** Dvoje mladih nek se samo igraju,

ako bude sin, biće rolata

ako bude kći, biće salata.

Nek se igraju kao što znaju.

jer mladost je oglodana kost.

Zrele godine su kao most,

koji vodi na drugu stran',

gde se budiš zaklan.

Neka živi naša provincija,

gde se sve u svetlosti kupa,

uprkos svemu mi smo Evropa.

*Svi nestaju u oluji.*

## 9. Još uvek tamo. U seoskoj kafani

*Ostaju samo Irena, Maks i Kafedžija.*

**KAFEDŽIJA:** Sećaš li se, sinko, kako si mi staklo na prozoru razbio.

**MAKS:** Da, sećam se. S vašim sinom...

**KAFEDŽIJA:** Ne spominji ga, nije bio dobar. Dobijam proliv čim se setim.

**MAKS:** Kao deca igrali smo se pred kafanom. Svi mi iz kraja. Franci i Silvo, Jože, Janez, Dobrivoj, Črtomir pa Tugomer, i devojčice, Irena, i ti... Fudbal. Svetsko prvenstvo 1989.

**IRENA:** Bila sam prva navijačica. Rekli ste da moram prvo špagu napraviti i na rukama stajati. To mi se nije dopalo, jer bi mi uvek plisirana suknjica padala na lice pa nikad nisam videla šta ste mi radili.

**KAFEDŽIJA:** O, lepa vremena. Pravi prosperitet. Nad šankom uramljena slika, u kasi zveket gotovine, nema računa, sve na oko i na ruku... Ali, sinko moj, ni tada nisam komplikovao zbog onog razbijenog stakla. Godinu dana prozor je bio oblepljen novinskim papirom.

**MAKS:** Stvarno nisam znao.

**KAFEDŽIJA:** Zato mislim da si mi sada dužan. Takva su vremena: sve se vraća, sve se plaća. Pa i za ono prošlo. Potpiši, molim te.

**MAKS:** Šta?

**KAFEDŽIJA:** Ništa ne pitaj, samo potpiši. Pošteno je, ne brini.

**MAKS:** Neću da potpišem.

**KAFEDŽIJA:** Župan te napujdao, a?

**MAKS:** Ne znam ni da li želim da se oženim.

**IRENA:** Ne moraš, Makse, ako misliš da sam ružna.

**MAKS:** Nemoj se vređati, Irenice. Naprotiv, dobro se držiš, kao da nije prošla decenija. Još si mi u lepom sećanju. Ali, hoću sam da donesem odluku...

**KAFEDŽIJA:** Ne bih insistirao da nije onog okna. Uložio sam svoj novac. Evropa je naredila. *Od sada na svim prozorima cela stakla!* Tako je rekla. I ja sam poslušao. Ja sam hteo. Uložio sam svoja sredstva i stavio novo staklo, bez ikakve prisile. Sad mi vrati! Potpiši, samo to želim! Ugostitelj sam, moram imati prednost.

**MAKS:** Ništa neću potpisati. Osim toga, vaš sin je razbio prozor. Plašio se da ćete ga izmlatiti, opet mu nogu polomiti, preostale zube izbiti, pa me je zamolio: *Tebe neće tući, jer spava s tvojom mamom.* Tako je rekao.

**KAFEDŽIJA:** Uvek sam nekako znao da je bio on, gad slikarski! No, Makse, sačekaću da se odlučiš. Moja ponudba je poštena. Bolju nećeš dobiti.

**MAKS:** Ne znam ni kakva je.

**KAFEDŽIJA:** Rutina, čisto rutinski. Idem na spavanje. Vas dvoje ostanite, peć je topla. Možete biti i goli ako želite, neću špijunirati. Radite šta hoćete, slobodno, ja ću biti nevidljiv. Časna reč. Samo nemojte spaliti stolice. To su poslednji komadi u kraju i široj okolini.

*Odlazi pevšeći neku poznatu patriotsku pesmu.*

## 10. Još uvek tamo. U seoskoj kafani

*Samo što je mračnije. Peć se gasi.*

**MAKS:** Tada si mi dala nogu.

**IRENA:** Mirisao si na drugu.

**MAKS:** Čudno. I ona je bila Irena.

**IRENA:** Ne mirišu isto sve Irene.

**MAKS:** Nisam te zaboravio.

**IRENA:** A ja tebe jesam. Veoma brzo. Bio si loš. Mislim, u krevetu. I uvek ti je zaudaralo iz usta.

**MAKS:** Udala si se.

**IRENA:** Trinaesti put udovica.

**MAKS:** Smola.

**IRENA:** Kriza.

**MAKS:** Kriza srednjih godina.

**IRENA:** Glad.

**MAKS:** Za ljubavlju.

**IRENA:** I za tim.

**MAKS:** I oni su otišli?

**IRENA:** Neko vamo, neko tamo.

**MAKS:** Stariji?

**IRENA:** Znaš ih! Franci, Silvo, Jože, Janez Pavel, Dobrivoj, Črtomir i Tugomer... Generacija!

**MAKS:** Naši školski drugari, komšije, prijatelji?!

**IRENA:** Ponekad i prijatelji prijatelja. Zависи od dobre preporuke. Što me tako gledaš? Kako devojka iz malog grada i šire okoline da nađe muža ako ne baš u malom gradu i široj okolini? Nisam se po gradovima vukla, niti u srce Evrope srljala, ostala sam ovde, na margini posla, takoreći u podrumu, kotlu, u utrobi Evrope. I kad bi došli, ako su uopšte dolazili, bila sam na raspolaganju. Lepa, obaveštena, tesno povezana sa zajednicom, ja sam im se predavala. Malo zbog ljubavi, malo zbog lokalne pripadnosti... Kao turistička atrakcija.



**MAKS:** Verovao sam da ćeš studirati. Bila si pametnija od mene. Išla ti je matematika. Jezici. I sport.

**IRENA:** Otišla bih, ali bila sam uplašena. Ovde sve poznajem, napolju nikoga. Na hodniku ovde uvek ostavljaju upaljeno svetlo, da ne padneš kad se blago naliven vraćaš iz vatrogasnog. Napolju je svima svejedno.

**MAKS:** I zato nisi studirala?

**IRENA:** Ovde je bilo dosta momaka. Nisam sve upoznala. Da jesam, možda bih studirala jezike. Ili ekonomiju. Ili sociologiju. Uvek sam bila veoma društvena. I kad sam sve momke upoznala, i sa svima prekinula, više nije bio trenutak za studiranje. Tako sam rezonovala. Nažalost, nastupila je kriza. Dugotrajne kiše. Evropa pod vodom. Zatvorili su seosku prodavnicu. I trafiku. Šine su odneli cigani i prodali u staro gvožđe. Stopirala sam od odem daleko odavde, a uvek bih završila na poljani.

**MAKS:** Mogla si mi pisati. Potražiti me. Nedostajala si mi. Mislio sam na tebe.

**IRENA:** Ja sam tebe zaboravila. Posle toliko godina, kad sam trinaesti put postala raspuštenica i dok smo sastavljali spisak, tek sada sam se setila tebe.

**MAKS:** Spisak?

**IRENA:** Da, spisak, redosled. Ko je gde i ko se još nije vratio. Ti si bio poslednji. Svi su se već vratili: filozofi, slikari, ekonomisti, socijalni radnici, pravnici, glumci, lingvisti, lekari, hirurzi, psiholozi, sociolozi, istoričari umetnost... Očigledno je da pisci najduže izdrže.

**MAKS:** Nisam imao nameru da se vraćam. Da me nisu izbacili iz sobe, zazidali biblioteke, sva pozorišta pretvorili u čekaonice – ni onda se ne bih setio kuće.

**IRENA:** Vidiš, a mi smo te čekali. Računali smo na tebe. Kad sam opet ostala sama, znala sam da ćeš se vratiti. Ovo je tvoj dom, Makse! Kraj sa širom okolinom tvoj je istinski dom! Upisan ti je u krv. I u meso.

**MAKS:** Dom je tamo gde možeš da radiš, gde ne lutaš hladnim sobama i ne kucaš na zatvorena vrata. Dom je tamo gde te cene, gde znaju da upotrebe tvoje ruke i noge, plaćaju te i možeš da kupiš hleb, novine, platiš struju, kupiš knjige, karte za filharmoniju, parkirng mesto, zubara. Tamo je dom gde nema rata, gde možeš posmatrati lica, slušati glasove i ne biti uvek besan. Gde ne čuješ laži kao istine. Tamo je dom gde si pošten među poštenima i nepošten među barabama, i sramota te je što i sam nisi baraba. Dom su crne i bele ptice, i one šarene. Jednake među jednakima. Dom je leto. Dom nije večita zima. Dom nije takmičenje za naklonost, niti foliranje, pohlepa, velika trgovina. I zato doma više nema. Nikakvog doma. Samo poplavljeno područje. Velike vode. Velike komande. Zatran jarak. Nema razlike između neba i zemlje. Nema razlike između reči. Nema doma, više ga nema.

**IRENA:** Dom je tamo gde te čekaju.

*Tišina.*

**IRENA:** To si zaboravio. Mi smo te čekali. Kad smo shvatili da se samo ti nisi vratio, čekali smo te. Ja sam te čekala. Ogladnela sam te čekala. Dom je tamo gde te neko čeka. Samo to.

## 11. Još uvek u seoskoj kafani

*Prozor se širom otvori. Na prozorskoj dasci nag Anđeo. Napolju pljušti.*

**ANĐEO:** Sretan sam kad neko lepo zbori i komplikovane misli tvori. Napolju je samo silicijum. Nema svetosti u izvornoj ljudskoj misli. Katastrofa!

**MAKS:** Uskačite. Hladno je.

**IRENA:** Nije vam hladno?

**ANĐEO:** Anđelima nije hladno. Nismo gladni. Nemamo dupe. Ni probavni sistem. Mi smo samo anđeli.

**IRENA:** Čula sam da vas van Evrope traže zbog terorizma.

**ANĐEO:** Neprijateljska propaganda.

**MAKS:** Uskačite. Zaista je hladno.

*Anđeo uskoči u prostoriju. Za sobom zatvori prozor.*

**MAKS:** Vama stvarno nije hladno?

**ANĐEO:** Nalazimo se u vodenici?

**MAKS:** Zašto pitate?

**ANĐEO:** Majda kaže da se samo u vodenici jedna ista stvar dva puta izgovori.

**IRENA:** Šta želite? Kafana je zatvorena. A Maks i ja imamo intimni razgovor.

**ANĐEO:** Došao sam da se ugrejem.

**MAKS:** Pa upravo ste rekli da vam nije hladno?

**ANĐEO:** Lagao sam. Inače, to je samo fraza. *Došao sam da se ugrejem. Fraza. Anđelu nije hladno. Fraza. Anđeo je glasnik dobre*

*vesti. Fraza. Anđeli čuvaju decu od pedofila. Fraza. Nema više rata. Fraza. Nema siromašnih ni bogatih.* E, ovo već nije fraza, to je gnusna laž. U stvari, došao sam tek tako. Mi anđeli možemo da dođemo kad god poželimo. Na putu do kuće anđeo može da svrati i u kafanu. Ovo je kafana?

**IRENA:** Jeste.

**ANĐEO:** Da li imaju internet? Mislím weírles.

**IRENA:** Šta pričate!

**ANĐEO:** Želim da čekiram i-mejlove i pogledam vesti.

**IRENA:** Nemamo struju, nemamo grejanje, ni novine, ni internet, ni televiziju, ni radio, ni muziku.

**ANĐEO:** A šta uopšte imate u tom kraju sa širom okolinom?

**IRENA:** Samo banku.

**MAKS:** Video sam i poštu.

**IRENA:** Poštu ponekad pljačkaju. Banku ostavljaju na miru. Prazna je.

**ANĐEO:** Ako imate banku i poštu, imate i nadu. Inače, bio sam u susednom kraju.

**IRENA:** Tako daleko?

**ANĐEO:** Za anđela ništa nije daleko. Blizu je. Dve stanice autobusom, onda skok preko zida i već si tamo. Divota jedna! Pravi turizam. Sređeno kao u đavoljoj kutiji. Čisto sunce. Čista voda. Čisto tlo. Čista poreska politika. Toplo. Vrelo. Ljudi šetaju poput mene. Nagi. Ili barem oskudno odeveni. I ispijaju kokele. Long drinks. Visoke čaše, zabodeni štapići sa šarenim suncobranima. Otmeno. Veoma.

**MAKS:** Gde ste bili?

**ANĐEO:** U blizini. Bliži kraj sa bližom okolinom. Šta je, mislili ste da postojite samo vi? Da ste jedini u svemiru? Kakva nadmenost! Išao sam u hotel *Evropa imperial de luxs* da čekiram mejlove. Besplatno. Pitali su me jesam li turista. Odgovorio sam da jesam, tranzitni. A oni su rekli, *tranzitni kod nas imaju popust*.

**IRENA:** Zar takva mesta još postoje?

**ANĐEO:** Evropa ima dva lica. I vaše mesto sa širom okolinom ima dva lica. Vaše i neko drugo. Ono s druge strane zida, dve stanice dalje. Drugo lice mi se više dopada. Ima internet, pa sam malo surfovao po vestima. Kiša svuda jenjava. I ledeni sneg se topi. Samo su vaši krajevi još u magli. Nešto morate preduzeti. Promeniti sistem. Sve. I neće biti problema. Biće kako bude. Ljudi mnogo mogu da izdrže. Anđeli još više. A nemamo ni dupe, ni organe za varenje, kao što sam već rekao. Znate, otkako me je pogodila protivgradna raketa, sav sam otkačen. Opsednut. Blago zbunjen, kao čovek. Internet i sve to. I telesnost. Takođe. To me je pogodilo. Video sam da je Majda k sebi uzela Putara. To mi prija. Doći ću na toplo.

**MAKS:** O mojoj majci govoriš, nepristojni krilonja!

**ANĐEO:** Ah, moja krila! Moram ih poneti sa sobom. U susednom kraju s okolinom sija sunce, svi šetaju s krilima i prave senku. Nema opasnosti da će se pokvasiti. Krila su sad ludo u trendu. Tu i tamo. U paklu i na nebesima.

**MAKS:** Jesmo li u paklu?

**ANĐEO:** Ne seri! To je bila metafora. Poslovica. Na javi takvih gluposti nema. Bajke. Ni nečastivog nema. Ni Boga nema. Ali, biće ga još neko vreme. To je moda. Visoka moda. Opa, to je to! Umesto boga imamo modu. Modne dodatke, pantalone, boje, krila, krilca gore

i krilca dole. Nečastivi i bog su mrtvi, moda je živa. I te kako živa. I to je važno. Odlazim jer nemate internet. Vas dvoje nastavite. *Dom je tamo gde te neko čeka.* Lepa misao. A tako zastarela. Dom je tamo gde imaš banku i u njoj račun. To vam Anđeo kaže. Ali, zaljubljeni moraju da žive u zabludi, jer zaljubljenost je zabluda usred strašne zime. Kako sam to lepo rekao! Sad stvarno odlazim. Intuicija mi govori da je Putar svoje već obavio. Idem na meko i vlažno da orem. Da li uopšte pratite šta govorim?

*Anđeo otvori vrata i nestane u kiši, koja se pretvara u ledeni sneg. Maks zatvori vrata za njim.*

**IRENA:** Zaljubljenost je zabluda usred strašne zime. Lepo je to rekao.

**MAKS:** Brbljivac krilati. Anđeo, a toliko aluzija.

**IRENA:** Hladno mi je.

**MAKS:** Hladnoću je pustio unutra. To je sve što u današnje vreme anđeo može da uradi. Hladnoću u dušu da pusti.

**IRENA:** Pesnik.

**MAKS:** Diplomirani.

**IRENA:** Zagrlj me.

**MAKS:** Šta?

**IRENA:** Voli me. Molim te.

*Irena ga privuče sebi i zagrlj.*

**IRENA:** Tako sam sama. Tako gladna ljubavi.

**MAKS:** I ja sam sâm. Sam na ovoj surovoj hladnoći.

*Obuhvati je čvrsto i snažno.*

**IRENA:** Ne sećam se kad sam poslednji put večerala.

**MAKS:** Večerao bih tvoj poljubac. To mi je dovoljno.

*Irena ga miluje po rokama, po grudima.*

**IRENA:** Imaš snažne ruke. Sami mišići. I malo sala na ramenima.

**MAKS:** Sretan sam što sam ovde. Što si ti ovde. Što smo oboje ovde. Dom je tamo gde me ti čekaš.

*Zagrlj je.*

**IRENA:** Hoćeš li se oženiti mnome?

**MAKS:** Hoću.

*Neko negde zapljeska. Onda još neko i još neko. Odnekud stidljiv aplauz. Onda sve stidljivo utihne.*

**MAKS:** Šta je to bilo?

**IRENA:** Koje?

**MAKS:** Miševi? Pacovi? Pucketanje nameštaja na velikoj hladnoći?

**IRENA:** Ne lupaj! Miševi i pacovi ne aplaudiraju. Nameštaj smo devedeset prve podložili. Miševa i pacova ovde nema već dvadest godina. Nema ni pasa ni mačaka.

**MAKS:** Pa šta je onda? Kafedžija i njegovi?

**IRENA:** Duhovi. Ne brini. Moji muževi. Sva trinaestorica. Idemo u moju sobu, da ti lepo i natenane sve objasnim i ljubav izjavim.

*Odlaze.*

## 12. U majčinoj sobici

*Napolju još uvek pada. Mama Majda, Župnikova kuvarica, Kamiondžijina žena i Maks, jedini među ženama.*

**MAMA MAJDA:** Skidaj pantalone!

**MAKS:** Mama! Nismo sami.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Svi muškarci su isti. Malo bele kože, naduvan stomak i ispupčenje.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Nemaš prava da sudiš o našoj krvi, imigrantkinjo!

**MAMA MAJDA:** Ja ću te skinuti, sine!

*Mama Majda vešto rukom svuče sinu pantalone. Pa sako i košulju istovremeno.*

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Kakva doseljenica?! Od samog početka sam kod vas.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Od kakvog početka?!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Novog.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ispada da si ovde od krštenja! Pogledaj se. Prava nakaza! Crna kosa! Imaš smeđe oči!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Baš, baš smeđe.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Mi smo plavokosi i plavooki. Imamo kratke noge. I duge ruke. Vredne. Dlanovi ko lopate, jer smo naviknuti na zemljane radove. Pogledaj se! Uskoguza dugonoga kretenuša!

**MAMA MAJDA:** Evo nas, sine moj! Počnimo!

*Usred majčine sobe Maks samo u gaćama. Ne previše čistim.*

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Imam decu. Moja hemija već se stopila s vama. Genetika je umutila koktel. Zar to nije dovoljno?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Niko još nije video vaše šmrkavce. Čuvate ih za zimnicu?

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** I boga sam prihvatila. Svoga se odrekla.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ko se svoga boga odrekne, ne zaslužuje ni tuđeg.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** I šta da uradim da postanem vaša?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Otplivaj nazad.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** A koga ćete onda mrzeti?



**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ne brini. Uvek nekoga nađemo.

**MAMA MAJDA:** Moj sin je spreman.

**MAKS:** Šta hoćete od mene, gospe? Kakav je to ritual? Nepoznat mi je.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Izmerićemo te. Rasparčaćemo te. Tradicionalno, to je ženski zadatak. Uvek to radimo pre braka. Novi standardi. Ja sam prva. Bogu božje!

**MAMA MAJDA:** Po difoltu, meni pripada drugo mesto.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Ja sam treća.

**MAMA MAJDA:** Nemoj da te sanjam, gastarbajterko lopovska!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Pa šta onda da radim?

**MAMA MAJDA:** Pravi senku.

*Župnikova kuvarica iz džepa izvuče debeo crn flomaster i Maksu povuče crtu od kraja rebara, preko stomaka do leve butine. Onda pažljivo zaokruži. Kao mali kontinent na ljudskoj koži.*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ovo će biti dobro.

**MAKS:** Šta to znači?

**MAMA MAJDA:** Prsluk. Polovina. Crveni somot. Druga polovina...

*Mama uzima flomaster i na suprotnoj butini ucrtava drugu polovinu, malo veću.*

**MAMA MAJDA:** Zeleni damast. Crveno-zeleno. I harmonika dugmetara. Boje našeg kraja sa širom okolinom.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Prenisko si zacrtala. Neće biti simetrično. Neće biti pravedno.

*Mama popravi.*

**MAMA MAJDA:** Nemam naočare.

**MAKS:** A šta sad?

**MAMA MAJDA:** Pantalone.

*I ocrta donji deo butine do gležnjeva.*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ovo ide u Županovu kuću.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Šta je sa mnom?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Doseljeni dobijaju sitniš.

**KAMIONDŽIJINA:** Ostatke.

**MAMA MAJDA:** Za neke je delikates.

**MAKS:** Šta to radite?!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Svaka kuća nešto dobija...

**MAMA MAJDA:** Za šivenje.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Tako je najpravednije. A sad košulja i sako. Grudni deo.

*Povuče crtu od vrata nadole, preko sredine rebara na zadnjem delu lopatice velik i lep deo.*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Krmenadla.

**MAKS:** Osećam se...

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Tu ću dugmad prišiti. Po sredini.

**MAKS:** ...kao u mesari.

*Vrata se odškrinu. U sobu proviri Kafedžijina glava.*

**KAFEDŽIJA:** Meni leđa.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ućuti!

**KAFEDŽIJA:** Potpisao je.

**MAKS:** Ništa nisam potpisao.

**KAFEDŽIJA:** Jesi. Evo, vidi!

*Kroz otvor vrata pruža mu papir.*

**MAKS:** Nisam.

**KAFEDŽIJA:** Hoćeš da kažeš da sam falsifikovao?

**MAKS:** Da, hoću.

**KAFEDŽIJA:** U redu, vidimo se na sudu.

*Mama Majda ode do vrata, izgura Kafedžijinu glavu i zatvori vrata.*

**MAMA MAJDA:** Ovde naporno radimo.

**MAKS:** Mama, stvarno ništa nisam potpisao.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ja se ne bih žderala. Sud će u svakom slučaju presuditi...

**MAKS:** Naravno da hoće.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** U njegovu korist.

**MAKS:** Ali nema mog potpisa.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Naš u gostitelj je i vrhovni sudija.

**MAMA MAJDA:** I ustavni.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Župan mu je dodelio mandat.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Dok traje vanredno stanje.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Dok vode ne oteku. Dok se snegovi ne otope.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Što znači, trajni mandat.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Vode nikad neće oteći. Snegovi će se zalediti.

**MAMA MAJDA:** A sad se okreni da slabinski, najslađi deo obeležim. Za župana.

**MAKS:** Za župana?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Pa i on mora da živi.

**MAMA MAJDA:** Prazna vreća ne stoji uspravno.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Apropo *prazne vreće*. Čula sam da ti je dolazio Putar.

**MAMA MAJDA:** Kost i koža. Da nije Anđela, zaspala bih veoma neraspoložena.

*Kuvarica obeleži delove na Maksovim rukama. Maks je sve bleđi u licu. Uplašeniji. Tri žene sve više oduševljene, sline im cure, brade tresu...*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ove papke dobiće gospodin župnik. Prsti su odlični za pihitje.

**MAKS:** Kakve papke?

**MAMA MAJDA:** Rukavi. Župnik odlično rukave kuva... Mislim, šije.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Svih pet prstiju da poližeš. Mislim, da posašivaš, rukavice napraviš, ja ću to zamešati... mislim, zašiti... Za čitav kraj. Aspik koji se trese za čitav kraj s okolinom.

**MAKS:** Ovo je košmar! Košmarna mòra! Šta mi to radite?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Polako, momak. Čovečanstvo mora preživeti!

*Žene ga zagledaju, pipkaju, sline im cure, brade se još jače tresu...*

**MAMA MAJDA:** Leđa su ti prilično sočna, sine moj. Lepa pečenica.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** I meni se pečenica sviđa.

**MAJDA MAMA:** Začepi! Stranska ništarijo!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** I potrbušina je čvrsta, ali vrat je suv.

**MAMA MAJDA:** Takav momak a nigde buta.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Zato je leđni deo pozamašan.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** I ja bih volela...

**MAMA MAJDA:** Marš, **strejdžerka!** Moj sin je predobar za tebe!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Leđa lepo razvijena. Mama Majda, dobro si ga odgojila. Čestitam!

**MAMA MAJDA:** Eh, da je tako! I sam je doprineo. Uvek je voleo da trenira. Bio je prvi na sto metara. Negde na tavanu, sine, još uvek čuvam diplomu.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ovde... Jedan do dva ramsteka. Više nema. Ostalo su same žile.

**MAMA MAJDA:** Njegov otac je bio žilav. Slab vrat, rebra bez masti...

*Maks odlepi. Dohvati odeću i oblači se.*

**MAKS:** Šta vam je! Poludele ste! Živog ćete me raskomadati!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Da se posle namrtvo ne svađamo.

**MAMA MAJDA:** Da ne izbije rat.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Stranci ionako uvek dobijaju samo ostatke.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Građanski rat je pakao. Samo se toga treba plašiti.

**MAKS:** To je bolesno! Mislio sam da sam sve pročitao. I sve znam. I da mi je Kafka sve nemoguće stvari rekao. Umesto da mi ponudiš šoljicu kafe, mama, ti me kao prase čerečiš!

**MAMA MAJDA:** Nisam kriva. Vlada je kriva! Kralj je kriv. Kruna i car. Predsednici su krivi. Parlament! Kriva je voda koja seže do grla. Šta zna uboga majka, pa još majka alkoholičarka!

**MAKS:** Majka sinu drži stranu, ne zabada mu nož u leđa!

**MAMA MAJDA:** Mama je žedna, mama je gladna, dete veliko i stasito, planine da pomeri. Kako majka da pomogne, pitam ja tebe, majka koja se sav život zlopatila, pijanog oca gledala i kukavna sama se propila. Šta zna jadnica, kojoj su na kraju struju isključili, kanalizaciju zagušili, mačku i psa ubili, rekli joj, gospođo, četrdeset godina rada u fabrici, kurac vas gleda, što se niste bavili nečim drugim, bili preduzetnik ili krali po skladištima i na crno prodavali.

**MAKS:** Nisi radila u fabrici. Bila si računovođa u hotelu *Pri pošti...*

**MAMA MAJDA:** Kako sirota majka da zna šta je ispravno i šta pogrešno, ako je sve pogrešno i ispravno. Glad i mraz, skupoća i krediti uzimaju svoje. I poplave. I direktive. Zašto majka ne bi nešto dobro od svoga sina imala, makar deo buta, ili šest šolja masti i sinovljevih čvaraka, kad je već sav svet prekrila voda.

**MAKS:** Mòra! Ovo je mòra!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Već dugo traje košmar.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Najveća mòra jeste biti stranac u ovoj državi.

**MAKS:** Odlazim.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ostajemo bez večere?

**MAKS:** Odmah. Otići! Irenu, mladalačku ljubav vodim sa sobom. Uzimam svoju mladost i odlazim!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Irena u crkvi čeka.

**MAMA MAJDA:** Sine, nemoj mi to raditi! Takvu sramotu da doživim.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Onda, nema večere?

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** A ni doručka.

**MAKS:** Kakva si ti majka kad bi i sina rasprodala! Kao tele raskomadala!

**MAMA MAJDA:** Kakav si ti sin koji majku bez večere ostavlja.

*Maks odlazi u sumornu kišu. Za sobom zalupi vrata. Žene se zglledaju i mudruju.*

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Pristup je bio pogrešan.

**MAMA MAJDA:** U vaspitanju.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ne treba mu reći da se radi o najboljem delu.

**MAMA MAJDA:** Do kraja mora verovati da uzimamo meru za venčano odelo.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Pred oltarom istina bi ga morala gadno i sudbonosno iznenaditi.

**MAMA MAJDA:** Nisam mogla da se suzdržim. Sline su mi pošle na usta. Već sam videla slabinsku pečenicu.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Kriza predugo traje.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Još će nam i porez naplatiti.

**MAMA MAJDA:** Neće valjda na rođeno meso?

**KAMIONDŽIJINA:** Navodno.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ja mislim... Dramaturški smo zajebale. Prebrzo smo otkrile...

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Ako mene pitate... Kod nas bi ga prvo u glavu. Onda bi mu krv pustili. Pa ga raščerečili.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Primitivko!

*Vrata sobice se otvore. Ulazi Anđeo. Ima krila. Odeven je u lepu belu odeću, koja najviše podseća na spavaću košulju.*

**ANĐEO:** Kad je venčanje? Ja sam svedok.

### 13. U praznoj crkvi, gde nema ni klupa ni boga

*Irena stoji usred crkve. Odevena kao nevesta. Čeka. Odnokud, verovatno s galerije, čuje se prelepo i svečano horsko pevanje. Najmanje četvoroglasno. Uz blagu primesu narodnog melosa i prostodušnosti.*

**SVI:** Mladoženja i nevesta

jedno drugo pred oltarom jedu.

Ona njemu ruku pruža,

on je odmah smaže.

Ona njemu šunku peče,

on ni *hvala* da joj reče.

On se ružno oblizne,

kad mu ona nos odgrizne.

Mladoženja i nevesta

jedno drugo pred oltarom jedu.

*Maks stiže u crkvu.*

**MAKS:** Idemo! Bežimo!

**IRENA:** Kuda?

**MAKS:** Daleko! Na autobus! Na voz!!

**IRENA:** Poslednji autobus je otišao 2004. godine. Prvog maja.

**MAKS:** Onda na voz.

**IRENA:** Cigani su šine...

**MAKS:** Znam, da... Put! Put pod noge!

**IRENA:** Putar ga je vredno raskopavao čitavu godinu. Ne zna se više gde je put a gde pašnjak.

**MAKS:** Poludeli su. Svi su ljudi! Da samo znaš...

*Brzo raskopča košulju i pokaže crne šare na koži.*

**MAKS:** Nacrtali su šta kome pripada, kojoj kući. Županu ovaj deo...

**IRENA:** Nadam se da mi opet niste dali želudac. Dosta mi je škembića. Povraća mi se kad čujem reč *džigerica*

**MAKS:** Irena! I ti! Ti si znala?



**IRENA:** Ne glupiraj se! Saberi se i žrtvuj se. Oženi se da sve bude po protokolu.

**MAKS:** Po protokolu? Kakvom protokolu, 'bem ti bogaj?!

**IRENA:** Ovaj razlomljen hleb moje je telo i ovaj gutljaj vina moja je krv.

**MAKS:** Ali to se samo tako kaže...

**IRENA:** Tako je rekao i dozvolio da ga pojedu.

**MAKS:** U metafori...

**IRENA:** Takva je direktiva. Sve je doslovno, više nema metafora.

**MAKS:** Neću da učestvujem!

**IRENA:** Pa i nećeš. Bićeš samo objekat.

**MAKS:** I zato treba da se oženim?

**IRENA:** Jedna duša, jedno telo. Tek onda može. Da nema braka, sve bi bilo veoma neetično i nemoralno. Tako da... Brinuću o tebi kao da si meso moga mesa, biću ti verna kao da u mojim venama teče tvoja krv. Brak je direktna dozvola za...

**MAKS** ...večeru.

**IRENA:** Za ljubav. Toliko te volim da bih te celog progutala.

**MAKS:** Kakva đavolja rabota!

*Preko velikog prostora crkve doleti krilati Anđeo.*

**ANĐEO:** Tu sam. Kasnim?

*Meko pristane pored mladoženje i neveste.*

**ANĐEO:** Ja sam svedok.

**MAKS:** Baš ti!

**ANĐEO:** Gde su drugi svedoci?

**MAKS:** Nema drugih.

**ANĐEO:** Biću svedok oboma. Anđeli mogu na više mesta u isti mah.

**MAKS:** Venčanja neće biti. Jer mene neće biti. Jer odlazim iz ovih ludih krajeva.

*Maks se okrene da ode. Irena ga zagrabi za ruku i ne pušta je. Gleda ga smanutim, grozničavim očima, iz kojih sevaju munje.*

**IRENA:** Šta si umislio? Otišao daleko od nas, mozak na rosnoj livadi humanistike napasao?! Još uvek si sav govnjiv od našeg kraja. Gospodin usranko! Gde god okreneš, da l' trbuhom u Beč, na Severni pol ili da na Atlantidi roniš, uvek će te naše šape stiskati, naš smrad na tvojoj košulji, na koži naši znakovi. Ko si, Makse? Maksimiljan, Marjanček, da našu harmoniku popreko gledaš, našu zastavu ismevaš, bez patriotizma na usnama, prevrćeš očima kad pevamo naše pesme, gadi ti se kad se drapamo uveče, uz logorsku vatru našeg kraja s okolinom. Samo beskorisni intelektualac, koji zaboravlja kako je smeće kod kafedžije čistio pa dobijao čašu malinovca i mislio da su se sveta nebesa otvorila, da je malinovac svetsko čudo. I mene si drapao, jer sam dopustila. Nagovarali su me, *daj da te povata, daj pizdi rahitičnoj, što pod miškom knjige nosi! Taj asteničar nikad neće postati Martin Krpan, neće biti vatrogasac, ni župan, ni carinik kukavni, daj da jednom pičkicu onjuši...* Tako su me nagovarali. Dala sam ti iz sažaljenja. Bili smo srećni kad si otišao. Šugavo seme da tamo poseješ i popišaš se da ni koprive ne izniknu. Sad su druga vremena. Voda je sve preplavila. Sve potopila. Bog nas je napustio, porezi podavili kokoške, svinje i pacove. Sad si nam potreban. To tvoje šugavo seme. Nikad nismo mislili da ćeš nam trebati. Sve je pod vodom i zato: Vрати stipendiju koju smo ti dali, kretenu bubuljičavi, vrati nam bar malo! Oženi se mnome da brakovi budu zadovoljeni, i Evropa bude zadovoljna, da sve bude u skladu s

pravilima kad te progutam. Kilogram mesa u kućnoj radinosti, neoporezovana je roba! Daj mi ruku, jebeni Franc!

**MAKS:** Nisam Franc.

**IRENA:** Milan, Jožef, Lojze, Črtomir ili Janez Pavel, sasvim svejedno. Jedni su bolji za odreske, drugi za gulaš.

*Maks izvuče ruku iz njenog čvrstog stiska.*

**MAKS:** Ostavi me, veštice!

**ANĐEO:** Prva ljubavna svađa. Dobar znak.

**MAKS:** Ej, krilati, budi miran!

**ANĐEO:** Posmatram. I to me čini sretnim. Dobra svađa se uvek pod čaršavom sredi.

**MAKS:** Irena, poslednji put pitam: Ideš li sa mnom?

**IRENA:** Ostavi mi but! Da imam dovoljno do odmrzavanja.

**MAKS:** Zbogom, droljo! Zbogom, Anđele! Zbogom, kraj sa širom okolinom. Odlazim pa makar crk'o!

#### **14. Još uvek u praznoj crkvi, gde nema ni klupa ni boga**

*Iz tamnih uglova crkve prilaze meštani.*

**ŽUPAN:** Bravo, Irenice!

**KAFEDŽIJA:** Nije nas izneverila.

**ŽUPNIK:** Lepo vaspitana.

**PUTAR:** Dobro odgojena. Ono u vezi s putevima moja je škola.

**ŽUPAN:** Pružili smo joj fino vaspitanje.

**MAKS:** Ostanite gde ste! Ne približavajte se!! Odlazim!!

**ŽUPAN:** Kafedžija d.o.o., imaš li nož?

**KAFEDŽIJA:** Uvek uza se.

**ŽUPAN:** Dobro. Podseti me da ti poverim veterinarsku službu.

**KAFEDŽIJA:** Poverio si mi kad smo mog Franca zaklali.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ćuti! Takve reči u svetoj kući!

**KAFEDŽIJA:** A kako da kažem?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** *Kad smo ga opet prihvatili. Kad je opet postao naš čovek. Naše meso, naša krv.*

**ŽUPAN:** Donedavno smo ga imali na zalihama.

**KAMIONDŽIJA:** Doneću ceradu s kamiona, da ovu božju zemlju krvlju ne zasvinjimo!

**ŽUPNIK:** Nemoj se mučiti, to će moja kuvarica oribati. A ja blagosiljati. Biće opet sveta.

*Meštani se približavaju Maksu. Kafedžija iz ruke u ruku prebacuje ogroman nož.*

**MAKS:** Mama, ništa nećeš reći? Nećeš me uzeti u odbranu? I majka u životinjskom svetu to radi.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Životinjska majka se pobrine za sebe.

**MAMA MAJDA:** Majčinstvo prestaje kad nastupi glad!

**MAKS:** Zašto mene?

**ŽUPAN:** A da je neko drugi, ne bismo se sekirali?

**KAFEDŽIJA:** Sve ostale smo već potrošili. Eto zato.

**PUTAR:** Pametnjakoviće! Diplomirane! Sve!

**ŽUPAN:** Oni koji mozgom rade, uvek su na prvom mestu.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Jer su meki. Bez mišića.

**ŽUPAN:** Od listanja knjiga nikom mišići nisu ojačali.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Školarci su kao mladi prasci.

**MAMA MAJDA:** Manuelci su žilavi, više odgovaraju za gulaš.

**KAFEDŽIJA:** Dosta mudrovanja!

**MAKS:** Čekajte! Stanite! Hajde da popričamo!

**KAFEDŽIJA:** Žulji me nož u ruci.

**MAKS:** I ti, imigrantkinjo! Ti ovaj svet vidiš drugačije... Nećeš se za mene zauzeti. Danas mene, sutra će tebe!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Moram usvojiti njihove navike ako hoću da živim ovde.

**ŽUPAN:** Već jesi. Misliš da ne znamo. Decu rađate i njima se izdržavate. I ni sa kim ništa ne delite.

**KAMIONDŽIJA:** Nikad ne bi da nam voda ne teče u grlo.

**KAFEDŽIJA:** Zato ćete se manje o Maksa omrsiti.

**PUTAR:** Ostaci. Otpaci. Koža.

**KAMIONDŽIJA:** Ja nisam imigrant. Ja sam naš. Kaznite nju, a ne mene!

**KAFEDŽIJA:** Mnogo priče. Latimo se posla!

*Opasno se približavaju Maksu.*

**MAKS:** Ne prilazite! Imam završen kurs samoodbrane. Upozoravam vas.

**KAFEDŽIJA:** Ne mlataraj rukama, previše ću te povrediti.

**ŽUPAN:** Gospodine župniče, počnite!

*Kako priliči njegovoj službi, Župnik započne liturgiju. Gotovo peva.*

**ŽUPNIK:** Irena, meso našeg mesa, krv naše krvi, uzimaš li ovog momka, koji je meso našeg mesa i krv naše krvi, za svog jedinog...

**IRENA:** Uzimam, uzimam!

**ŽUPNIK:** I da se s njim sjediniš u mesu i u krvi...

**IRENA:** Da, da...

**ŽUPNIK:** Da bude tvoja jedina briga, tvoja jedina sloboda...

**IRENA:** Sloboda!

**MAKS:** O kakvoj slobodi govorite! Ubice!!!

**ŽUPNIK:** I pošteno ćeš ga deliti s nama, koji smo meso tvoga mesa, krv tvoje krvi...

**MAKS:** A šta je s mojom slobodom? Moj život je moja svoboda!

**ŽUPNIK:** Oslobodićemo te neugodnog tela i bićeš stvarno slobodan.

**ANĐEO:** Ako smem da primetim, i telesnost je veoma ugodna.

*Maksu se opasno približavaju i opkoljavaju ga. Nevesta Irena zgrabi Maksa pod ruku i drži kao mladoženju na venčanoj slici.*

**MAKS:** Biće vam žao. Opredelili ste se za zločin. Svet će vas kazniti. Zaglavićete u zatvoru. Bastilja, Gvantanamo, Alkatraz, londonski Tauer, berlinski Spandau... Svet i Evropa puni su zatvora.

**ŽUPNIK:** Evropa ceni slobodu više od svega.

**MAMA MAJDA:** A ti si naša sloboda!

**ŽUPAN:** Jer... ako ne možeš da platiš struju, nisi slobodan.

**PUTAR:** I kad ne platiš putarinu.

**KAMIONDŽIJA:** ...i kiriju...

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** ...i vodarinu, taksu za korišćenje...

**ŽUPAN:** ...i porez na prihod.

**ŽUPNIK:** I takse...

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Ako nemaš posao, nisi slobodan.

**IRENA:** Ako nemaš muža, nisi slobodan.

**PUTAR:** Ako nemaš auto i put i garažno mesto, nisi slobodan.

**ŽUPAN:** Ako nemaš račun, akontaciju, mito, poresku prijavu, nisi slobodan.

**ŽUPNIK:** Ako nemaš boga, nisi slobodan.

*Mama Majda zagradi sina s druge strane.*

**MAMA MAJDA:** Ako si gladan, najmanje si slobodan!

**SVI:** Gladan čovek najviše je neslobodan!

**ŽUPNIK:** Na veke vekov...

**SVI:** Amin.

*Maks se istrgne iz ruku majke i neveste (što bi svaki pametan muškarac morao da uradi). Posegne u džep svoje jakne i izvuče smeđi predmet, koji najviše podseća na knjigu.*

**MAKS:** Udaljite se! Zažalićete!

**ŽUPAN:** Pazite! Ima bombu!

**KAFEDŽIJA:** Terorista! Znao sam.

*Župnik pokrije lice i zaplače.*

**ŽUPNIK:** Nemoj mene!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Janez, saberi se! Ljudi te gledaju.

**ŽUPNIK:** Tako sam mlad.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Janez, misli na nebesa, na nebesa misli!

**ŽUPNIK:** Ne kenjaj sad o nebesima! Ne želim da umrem, samo **to!**  
Ne želim...

**MAMA MAJDA:** Sine, daj mi tu bombu!

**MAKS:** Ko mi se približi, dobiće je u glavu!

**KAMIONDŽIJA:** Zar ne liči na knjigu?

**PUTAR:** Pojma nemam, ja sam nepismen.

*Kafedžija se ohrabri i pođe nožem na Maksa.*

**KAFEDŽIJA:** Ja ću ga ubosti. Nek' bude šta bude.

*Maks svom snagom baca knjigu Kafedžiji u glavu i beži. Svi vrište i bace se na pod. Kafedžija se drži za glavu.*

**KAFEDŽIJA:** Vau! Razvalilo me je.

*Polako dolaze sebi. Župan pokupi knjigu.*

**ŽUPAN:** Nije bomba. Ovo je knjiga.

**ŽUPNIK:** Još gore, još gore!

**KAMIONDŽIJA:** U knjigu zakamuflirana bomba.

**MAMA MAJDA:** Šta mi ovo dete radi! A u kakvim mukama sam ga istisnula na svet!

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Kukavica je pobjegla!

**PUTAR:** Nema kuda. Nema puteva. Vraćiće se.

**KAMIONDŽIJA:** Opet ću ga pokupiti i na poljanu odvesti.

*Nevesta, u prekrasnoj beloji venčanici (ne vidi se da je trinaest puta korišćena) stoji usred crkve i vrišti...*

**IRENA:** Gladnaaaaa! Gladnaaaaa!

**ŽUPAN:** Do tada se moramo nekako ispomoći.

**KAFEDŽIJA:** Moramo istranžirati nekog drugog. I voda u kazanu vri...

*Svi se okreću Putarevoj ženi.*

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Zašto gledate mene?

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Na popisu si.

**MAMA MAJDA:** Stranci su uvek na spisku.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Asimilirana sam. Adaptirana. Vaša. Vašim semenom oplodena.

**ŽUPNIK:** *Svako ko je tuđ, nikada ne može biti naš.* Tako stoji u pismu.

**ŽUPAN:** I evropska direktiva.

**IRENA:** Ostavite Evropu! Evropa je pod vodom. Gladnaaa sam, gladnaaaaaaaa! Sadaaaaa sam gladna!!!

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Uzmite nekog drugog, preklinjem vas!



*Opasno joj se približavaju.*

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Brani me, ti si moj muž!

**KAMIONDŽIJA:** Prvo sam svesni meštanin, pa tek onda muž.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Zašto uvek stranci najebu? Recite!

**ŽUPAN:** Gospodine župniče, hoćemo li početi?

**ŽUPNIK:** Nemamo poseban protokol za strance. Može bilo kada i bilo gde.

**KAMIONDŽIJINA ŽENA:** Čekajte, stanite... Šta je s Anđelom, pitam vas? Anđeo je još veći stranac! Za njega nije šteta. Uzmite njega, hajde prvo njega!

*Svi se okreću Anđelu. Malo razmišljaju. Ali ne previše.*

**MAMA MAJDA:** Krila možemo da potpalimo.

**KAMIONDŽIJA:** Na vlastitoj vatri da se peče.

**ŽUPNIKOVA KUVARICA:** Šta ti misliš, Janez?

**ŽUPNIK:** U Svetom pismu nije eksplicitno zabranjeno.

*Anđeo se anđeoski smeška – dok ih gleda kako mu se zloslutno približavaju – i blagim tonom zbori...*

**ANĐEO:** Vino opojnije od krvi

krv crvenija od ljubavi.

Nebo tamnije od noći i oči,

koje traže, plavlje su od mora.

Kako je lep i jednostavan plamteći grm

u svom cvetanju, u svom plamenu.

**Kako** savršen popoln grozd krvavih jagoda,

kao komadić krhotina mramornog kristala

od koga su sazdane planine. I opet

vino je opojnije od krvi i krv

lepša od ljubavi. Čak i nebo ne pronalazi  
svoj kraj; i oči namenjene tebi,  
počivaju u tvom dalekom prikazu.  
Sve je konačno i gotovo,  
žao mi je što neću do kraja biti tu.

*Meštani se bacaju na Anđela, ruše ga na zemlji i oslanjaju se  
na njega. Iz njihovog zatvorenog kruga perje pršti na sve strane. Kao  
kad čerupamo živinu.*

## 15. U jarku pored puta

*Maks se s krikom budi i uspravi se.*

**MAKS:** Aaaaaaaaaaaaaaaaaa!

*Sav zadihan gleda okolo.*

**KLOŠAR:** Dobro jutro.

**MAKS:** Šta...?

**KLOŠAR:** Nemoj reći da si me već zaboravio.

**MAKS:** Ti?

**KLOŠAR:** Ti.

**MAKS:** Sanjao sam.

**KLOŠAR:** Nemoguće.

**MAKS:** Jesam, sanjao sam.

**KLOŠAR:** U ovoj zemlji niko više ne sanja.

**MAKS:** Onda je to bio košmar.

**KLOŠAR:** O, biće da je to. Mòra, biće da je to!

**MAKS:** Bomba me je spasila.

**KLOŠAR:** I onda si ga našao?

**MAKS:** Koga?

**KLOŠAR:** Kafku.

**MAKS:** Knjiga me je spasila.

**KLOŠAR:** Kafka je prava bomba!

**MAKS:** Jedva sam utekao.

**KLOŠAR:** Stvarno teške mòre.

**MAKS:** Bilo je tako stvarno.

**KLOŠAR:** Istina je najveća noćna mora.

**MAKS:** Ne vraćam se kući. Odrastao čovek ne sme da se vraća pa i kad je kriza. I kad je sve pod vodom i okovano ledom.

**KLOŠAR:** Sad tako govoriš kad si skoro na cilju.

**MAKS:** Radije ću umreti u cvetu mladosti...

**KLOŠAR:** Neće biti potrebno.

**MAKS:** Radije ću smrznut i vodom preplavljen ležati u jarku na samom kućnom pragu... Nego vratiti se.

*Klošar pokaže novine.*

**KLOŠAR:** Piše da će otopliti. Vode će oteći. Atlantida će se opet podići. I Kip slobode izviriće iz vode, i Ajfelova kula, pa kelnska katedrala, bečki vrtovi i Versaj, Berlinski zid pa i Anđeoska tvrđava opet će se pomoliti. Iskreno se nadam da će se Sikstinska kapela nakon svega još koristiti...

**MAKS:** Jesi li siguran da su tvoje novine današnje?

**KLOŠAR:** Ili od sutra. Ili od juče. Nije važno. Važno je da će otopliti. Uvek će. Svet je zapravo jedan veliki *zabavni park*. Evropa uopšte. Najstarija u svemiru. Neće biti da se još jednom ne uzdigne. Možeš

slobodno da se vratiš. Opet će biti redovi, biće struje, vozni redova, zakupnina, rasprodaja, anđela u niskom letu...

**MAKS:** Bogzna šta je s Anđelom?

**KLOŠAR:** U stvari, nije bio Anđeo, već Angéla. Žena posle uspešne operacije.

**MAKS:** Imao je krila.

**KLOŠAR:** I nečastivi ima krila.

**MAKS:** To je bio Đavo?

**KLOŠAR:** Ne budi smešan! Bio je to golub. Sasvim običan golub. Gradska štetočina. Takav je i ukus imao.

**MAKS:** Kako znaš...? Sam si rekao da su bile samo mòre.

**KLOŠAR:** Naš košmar. Sad se vrati u grad. Potraži Irenu. Ona jeste tvoj par. Nemoj je prepustiti nekom kosmatom filozofu. Autobus se čuje. Idem.

**MAKS:** Kuda?

**KLOŠAR:** Okrenuću se na drugu stranu i nastaviti da spavam

*Okrene se na stranu.*

**MAKS:** Smrznućeš se.

**KLOŠAR:** Ne mogu više.

**MAKS:** Svako može da se smrzne.

**KLOŠAR:** Osim onog ko se već smrzao.

*Maks ustane i otrese odeću. Izlazi iz jarka. Autobus zaista dolazi.*

**MAKS:** Ali... Nemam novca.

**KLOŠAR:** Ne treba ti. Autobus se više ne plaća. A ni zdravstvo. Škole su besplatne. I fakulteti. I auto-putevi. I struja. Svi imaju penziju i niko ne krade...

**MAKS:** Zajebavaš?

**KLOŠAR:** Lupetam pre popodnevne dremke.

*Autobus zatrubi.*

**MAKS:** Dobro. Zbogom.

**KLOŠAR:** Kafku mi ostavi. Za pod glavu.

*Maks mu dobaci knjigu. Klošar knjigu stavi pod glavu.*

**MAKS:** Ćao.

*Klošar već spava. Maks ulazi u autobus. Autobus odlazi.*

**K r a j**